

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1883. Första Kammaren. N:o 15.

Lördagen den 3 Mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 24 sistlidne Februari.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att Friherre *Ericson* anmält sig vara af illamående hindrad att bevista dagens sammanträde.

Upplästes ett insändt läkarebetyg af följande lydelse:

Att ledamoten af Riksdagens Första Kammare Herr Kapten *A. Burenstam* är af sjukdom hindrad att under de närmaste dagarne infinna sig i Första Kammaren, intygar
Stockholm den 2 Mars 1883.

P. J. Wising,

Med. Dr.

Anmälles och bordlades Stats-Utskottets utlåtande N:o 20, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående afsöndring af jord från indragna militieboställena Götala N:is 1 och 2 i Skaraborgs län samt Lilla Ökna N:o 2 och Båraryd Östergård N:o 2 i Jönköpings län.

Efter föredragning af Stats-Utskottets under gårdagen bordlagda memorial N:o 18, med förslag till voteringspropositioner i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i åtskilliga frågor rörande anslagen under riksstatens Nionde hufvudtitel, godkändes de föreslagna voteringspropositionerna.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran Stats-Utskottets sistlidne dag bordlagda utlåtande N:o 19 och Lag-Utskottets samma dag bordlagda utlåtande N:o 13.

Föredrogs å nyo Lag-Utskottets den 27 och 28 sistlidne Februari bordlagda utlåtande N:o 11, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående förlagsinteckning och i sammanhang dermed erforderliga författningar.

På framställning af Herr Grefven och Talmannen beslöts att utlåtandet skulle företagas punktvis till afgörande, dervid hvarje lagförslag skulle för sig föredragas i paragrafernas ordningsföljd med rubrik och ingress sist, samt att, sedan alla lagförslagen blifvit sålunda genomgångna, Utskottets i utlåtandet gjorda hemställan skulle förekomma till afgörande.

I enlighet härmed föredrogs nu

Förslaget till förordning angående förlagsinteckning.

*Förslag till
förordning
ang. förlags-
inteckning.*

1 §.

Grefve Strömfelt: Det är icke för att framställa någon anmärkning mot den nu föredragna paragrafen som jag begärt ordet, utan endast för att med några ord närmare förklara min ställning till frågan i allmänhet i det föreliggande förslaget. Under den debatt, som förlidet år egde rum om förslag till förordning angående förlagsinteckning, framhöll jag, hurusom hvarje sådan lag, i hvilken saknades nödigt skydd för förlagsgifvare gent emot en nödstäld eller tilläfventyrs mindre redlig förlagstagares brådstörta försäljning af den in-tecknade komplexen, d. v. s. här panten, hvarvid den förres säkerhet i ett ögonblick, honom ovetande, tillintetgöres, skulle, huru väl man än eljest lyckats ordna öfriga förhållanden, lyckats fylla öfriga brister i nu gällande författningar och förordningar, likväl göra förlagsinteckning, fortfarande såsom hittills, till en föga användbar säkerhet för industrien. Att mina åsigter sedan dess icke undergått någon som helst förändring, det utmärker den reservation jag bifogat Utskottets utlåtande; tvärt om hafva de vunnit i styrka genom samtal med flere idkare af skilda arter industri.

Jag erkänner med tacksamhet att Herr Justitieministern denna gång beaktat den viktiga fråga, som i fjol väcktes, och hvars förbigående framhölls såsom en brist i det då framlagda förslaget, nemligen frågan om skydd för förlagsgifvare. Att så skett, framgår dels af hans yttrande till statsrådsprotokollet, dels af införandet af den 11 § i nu till pröfning föreliggande förslag. Men jag beklagar, att denna paragraf icke blifvit tillfyllestgörande; den kan i dess närvarande skick icke uppfylla med densamma afsedt ändamål. De nödvändiga vilkor, som fordras för att paragrafens i öfrigt fullt rigtiga bestämmelser skola varda till gagn, saknas. Dessa vilkor äro tvenne, nemligen det ena att förlagsgifvare måste på något sätt i lagen vara tillförsäkrad att antingen erhålla eller sjelf kunna förskaffa sig *underrättelse* om skedd öfverlåtelse; det andra att honom skall vara tillmätt någon mindre *tid*, under hvilken han kan vidtaga åtgärder för att förhindra köpe-skillningens omedelbara förskingring, honom till förfång, hvilkens

säkerhet genom öfverlåtelseakten, d. v. s. försäljningen, tillintetgöres. Det torde vara uppenbart, att just för sådana fall, der denna paragraf behöfver anlitas, för dem är och förblifver han, i saknad af nu påpekade bestämmelser, utan all kraft och verkan. Ty hvad gagn har väl en förlagsgifvare deraf, att vid öfverlåtelse hans förlagsfordran är till betalning förfallen, när han i lagen saknar hvarje stöd att kunna indrifva den eller hindra medlens förskingrande?

Att jag med dessa åsigtter om det nu föreliggande förslaget brist på fullständighet, fogat en reservation till Utskottets utlåtande tör väl icke förundra någon, men väl måhända att jag uti densamma icke gjort något yrkande om tillägg till 11 §. Skälet härtill finnes angifvet i den diskussion, som förhållit år fördes om samma fråga. Flere ledamöter af denna aktade Kammare, representanter för stor industri, instämde då i behofvet af lagstiftning för ifrågavarande fall, men yttrade tillika sin önskan vara, att ett förslag, i hvilket öfriga förhållanden befunnas nöjaktigt ordnade och öfriga brister i nu gällande författningar och förordningar på ett tillfredsställande sätt fyllda, *genast* måtte varda antaget och denna särskilda fråga om förlagsgifvares skydd lemnas att hvila till dess ett antagligt förslag till dess ordnande komme att framläggas. Jag har icke något skäl att antaga, att dessa herrar ledamöters åsigt detta år blifvit förändrad. Lag-Utskottet yttrar sig äfven i samma riktning, då det säger: »Utskottet är öfvertygadt om, att, derest i framtiden något lämpligt sätt att än ytterligare betrygga förlagsgifvarens rätt skulle blifva uttänkt och föreslaget, detsamma ock skall vinna lagstiftande maktens bifall».

Mine Herrar, jag är icke van att draga vaxel på framtiden; jag vet till fullo, huru svårt det är att, sedan en lag nyss blifvit antagen, vinna rättelse deri eller tillägg dertill. Men i den nyss påpekade diskussionen liksom i Lag-Utskottets af mig upplästa motivering ligger likväl ett »löfte», löfte om biträde vid fragans framtida lösning, och vid detta har jag tryggt mig. Jag måste erkänna, att alla öfriga brister, utom den af mig framhållna, i nu gällande författningar och förordningar blifvit i det Kongl. förslaget på ett förtjenstfullt och tillfredsställande sätt fyllda. Om jag då, genom att för närvarande låta frågan om tillägg till 11 § en kort tid hvila, ställer mig den af denna Kammare i följ uttryckta önskan till efterrättelse, så hoppas jag, att jag derigenom skall hafva stärkt och befordrat, icke försvagat eller aflägsnat lösningen af denna viktiga fråga, för hvilken jag i följ med så mycket lif kämpade. Jag hyser äfven den berättigade förhoppningen, att när helst ett antagligt förslag till tillägg till 11 § uti ifrågavarande lag framläggas, Riksdagen och särskildt denna Kammare då skall med välvilja mottaga och understödja detsamma.

Jag har yttrat dessa ord för att närmare förklara och till protokollet bevara min ställning till ett för industrien viktigt lagförslag — icke för att nu göra något yrkande, motsatt Lag-Utskottets hemställan.

Herr Svanberg: Då jag inom Lag-Utskottet har förenat mig uti den af Grefve Strömfelt afgifna reservationen, så anser jag mig skyldig att här yttra några ord för att dermed angifva skälet härtill. Om man verkligen önskar en framtid för dessa förlagslån och förlags-

*Förslag till
förordning
ang. förlags-
inteckning.
(Forts.)*

Förslag till
förordning
ang. förlags-
inteckning.
(Forts.)

inteckningar, så är det ju naturligt — så vill det åtminstone synas mig — att man bör ställa det så, att långfivaren erhåller om ej fullt betryggande, åtminstone så mycken säkerhet som möjligt för sina försträckningar.

Den elfte paragrafen i Kongl. Maj:ts förslag, som nu föreligger, är, efter mitt förmenande, icke tillfredsställande. Den lyder visserligen: »Öfverlåter någon till annan bruk, grufva, fabrik eller inrättning, för hvars drifvande förlagsinteckning är beviljad, *vare förlags-skulden emot förlagstagaren genast till betalning förfallen*». Men ofta nog får icke förlagsgifvaren den ringaste vetskap om, när detta köp eller denna öfverlåtelse försiggått, och detta är kanske oftast händelsen, då man svekfullt vill dölja det för honom. Jag tror, att man vid tillämpningen snart skall komma att erfaras, att förlagslånen hvarken få den utsträckning eller den nyttiga verkan, som de otvifvelaktigt kunde hafva, derest man icke helt snart gör sådana bestämmelser i denna 11 §, att långfivarens rätt till den pantförskrifna egendomen något beaktas. Det har inom Utskottet yttrats, att man icke får anse, att flertalet af dem, som erhålla förlagslån, äro mindre redliga personer. Det är en sanning. Men på samma gång jag hemställer, om icke det varit just för att i någon mån söka förebygga att icke något svek skall kunna ega rum, som man har gifvit denna 11 § dess nuvarande lydelse, anhåller jag få erinra derom, att för redliga och ordentliga menniskor behöfves det i sanning ej många lagbestämmelser. Då emellertid det Kongl. förslaget ordnar saken i öfrigt på ett fullt tillfredsställande sätt och afhjelper många fel, som nu vidlåda dessa förlagsinteckningar — ty såsom det nu är, är det i det mest bedröfliga skick, man vet icke hvart man skall vända sig, hvad som är laga forum o. s. v. — och då jag i likhet med den föregående talaren hoppas, att man från regeringens sida snart kommer att erhålla förslag rörande det tillägg, som bör göras till denna oftanämnda 11 §, så har jag, för min del, icke heller något yrkande att framställa.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, och den föredragna paragrafen godkändes.

Förslagets öfriga paragrafer, rubrik och ingress.

Godkändes.

Förslaget till förordning angående förändrad lydelse af 17 kap. 7 § Handelsbalken.

Godkändes.

Förslaget till förordning angående förändrad lydelse af 1 § i förordningen angående särskilda protokoll öfver lagarter, inteckningar och andra ärenden den 16 Juni 1875.

Godkändes.

Förslaget till förordning angående förändrad lydelse af 2 och 5 §§ Konkurslagen den 18 September 1862.

Godkändes.

Utskottets i utlåtandet gjorda hemställan.

Bifölls i hvad den ej redan blifvit genom Kammarens föregående beslut afgjord.

Föredrogs å nyo och biföllos Första Kammarens Tillfälliga Utskotts den 27 och 28 sistlidne Februari bordlagda utlåtanden:

N:o 2, i anledning af väckt motion angående inskränkande af rättigheten att sälja vin och maltdrycker; samt

N:o 3, angående afåtande af underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om anbringande af elektrisk belysning i Kongl. Biblioteket;

och skulle, jemlikt 3 mom. i 63 § Riksdagsordningen, dessa beslut genom utdrag af protokollet delgifvas Medkammaren.

Föredrogs å nyo och biföllos Banko-Utskottets den 28 sistlidne Februari och den 2 innevarande Mars. bordlagda utlåtande N:o 3, i fråga om användande af Riksbankens vinst för år 1882, m. m.

Föredrogs å nyo Lag-Utskottets den 28 nästlidne Februari och den 2 innevarande Mars bordlagda utlåtande N:o 12, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående tillsättning af pastor primarius i Stockholm.

*Förordnings-
förslag ang.
tillsättning
af pastor
primarius i
Stockholm.*

På framställning af Herr Grefven och Talmannen beslöts att utlåtandet skulle företagas punktvis till afgörande sålunda, att lagförslagets paragrafer skulle hvar för sig i ordningsföljd först föredragas, och att derefter skulle förekomma förslagets rubrik och ingress samt sist Utskottets i utlåtandet gjorda hemställan.

I öfverensstämmelse härmed föredrogs förslagets

§ 1.

Herr Bergström: Herr Grefve och Talman! Jag vill icke fördölja, att jag finner det föredragningsätt, som Kammaren nu antagit, vara föga lämpligt. Emellertid skall jag i frågans nuvarande skede inskränka mig till att yrka bifall till Lag-Utskottets hemställan, att Riksdagen måtte afslå Kongl. Maj:ts proposition och således jemväl förkasta den nu föredragna första paragrafen. Och förbehåller jag mig att, sedan de talare, hvilka ämna söka vederlägga de af Lag-Utskottet för dess hemställan anförda skäl, yttrat sig, få dem bemöta.

Förordnings-
förslag ang.
tillsättning
af pastor
primarius i
Stockholm.
(Forts.)

Friherre af Ugglas: Det förefaller mig, såsom om Lag-Utskottets utredning rörande denna Kongl. Maj:ts proposition vore något ensidig. Utskottet har nemligen på ett mycket förtjenstfullt sätt och med mycken omhugsan sökt att framleta alla möjliga betänkligheter, som kunna framhållas mot denna Kongl. proposition; och huru lätt är det icke att få reda på betänkligheter, när det är fråga om att förändra sekelgamla förhållanden. De olägenheter deremot, som förefinnas i de nuvarande förhållandena, har Utskottet vidrört med särdeles len hand; och man får gerna det intryck af Utskottets betänkande, att Utskottet ansett allt vara väl bestäldt för närvarande och någon förändring i detta afseende icke erforderlig. Då jag emellertid icke kan för mig fördölja, att ganska stora olägenheter äro förknippade med de nuvarande förhållandena, och då jag funnit åtminstone i någon mån en förbättring i dessa förhållanden vara föreslagen i Kongl. Maj:ts proposition, så har jag ansett denna proposition vara förtjent af Riksdagens uppmärksamhet, så mycket mer som jag anser densamma vara ett steg i den rätta riktningen, nemligen att så småningom söka att åt Stockholm bereda en fullt själfständig och af alla andra oberoende kyrklig öfverstyrelse. Detta har för mig utgjort ett hufvudsakligt skäl, hvarföre jag för min del önskar framgång åt den Kongl. propositionen.

Jag har nämnt, att ganska stora olägenheter vidlåda de nuvarande förhållandena; och i det afseendet har jag understöd från snart sagdt alla, som i denna fråga yttrat sig, med undantag af Lag-Utskottet. Den olägenhet, som i främsta rummet framställt sig för mig, är den, att till följd af den efter min uppfattning Storkyrkoförsamlingen i närvarande stund meddelade, fullkomligt obegränsade och oinskränkta presentationsrätt till kyrkoherde i församlingen, det icke finnes någon garanti för att de personer, på hvilka församlingens val faller, besitta de egenskaper, som erfordras hos en kraftfull och lämplig chef för en stor och omfattande kyrkostyrelse. Jag skall söka visa, att så är för närvarande förhållandet. Lag-Utskottet har ju sjelft i detta afseende lemnat Kammaren det allra bästa material. Jag skall icke fästa mig vid de ursprungliga privilegierna af år 1436, utan genast öfvergå till de nu gällande privilegierna, eller Drottning Kristinas privilegier 1636. Dessa innehålla tydligt och bestämdt att det är staden — d. v. s. storkyrkoförsamlingen — förunnadt att med »Biskopens jaa och samtycko några qualificerade personer welja och Oss dehm med stadzens och Biskopenz Breeff presentera, af hwilkom wi sedan een utkeesa och till Kiörkiherde confirmera weela».

Nu har Lag-Utskottet särskildt mycket fäst sig vid ordet »*qualificerad*». Men då det från den tiden eller år 1636 icke finnes något bestämdt uttalande derom, att Storkyrkoförsamlingens kyrkoherdebefattning vore förenad med ordförandeskapet i konsistorium — den enda handling Lag-Utskottet i det afseende åberopat är brefvet af 1649, hvilket är hela 13 år senare än dessa privilegier — så synes det uppenbart, att med ordet »*qualificerad*» i 1636 års privilegier icke kunnat menas annat, än att personen skulle vara *qualificerad* till den kyrkoherdebefattning, som det vore fråga om att tillsätta. Under tidens lopp har, så vidt jag kan finna, äfven denna församlingens af

ordförandeskapet i konsistorium oberoende valfrihet blifvit erkänd. Det skedde nemligen genom den citerade resolutionen af den 1 Mars 1743, då församlingen erhöll rättighet att fortfarande få tillämpa interimisvalordningen af år 1730. Emellertid dröjde det icke länge derefter, innan man sökte och äfven lyckades få till stånd en inskränkning i denna församlingens sålunda efter min uppfattning genom privilegier tillförsäkrade oinskränkta rätt. Det skedde genom det citerade brefvet af den 3 Maj 1743. Församlingen hade då presenterat några personer, hvilka af dåvarande vederbörande icke ansågos lämpliga. Valet kasserades och församlingen fick till svar en föreskrift att med en sådan presentation hålla sig inom vissa uppgifna kategorier, ur hvilka det skulle vara lämpligt att välja ordförande i konsistorium. Det är detta bref af den 3 Maj 1743, som sedermera ansetts vara tillämpligt vid kallelse till kyrkoherde i Storkyrkoförsamlingen. Det har delgivits församlingen vid alla tillfällen, då sådan kallelse ifrågakommit; och man har med rätt eller orätt ansett, att detta bref fortfarande eger en viss tillämplighet; men redan Lag-Utskottets betänkande antyder dock att detta bref genom särskilda resolutioner sedermera blifvit annulleradt, och jag är i tillfälle att särskildt upplysa om innehållet af den sista bland dessa resolutioner eller Kongl. brefvet af år 1842. Konsistorium i Stockholm hade nemligen med tillämpning af 1743 års bref ansett en person icke vara kompetent till denna befattning. På besvär af honom förklarade Kongl. Maj:t genom nyssnämnda den 2 Juli 1842 gifna nådiga bref »1743 års bref, såsom med afseende på ett särskildt fall utfärdadt, icke utgöra något allmänt stadgande». Härigenom måste väl föreskrifterna i 1743 års bref anses annullerade. Så uppfattas äfven saken för närvarande i Stockholms stads konsistorium; ty när denna fråga var föremål för konsistorii öfverläggning vid sista kallelsen till kyrkoherde i Storkyrkoförsamlingen, förklarade konsistorium, dock efter votering, att detta bref icke för närvarande kunde anses tillämpligt. Är min uppfattning sålunda riktig, att de föreskrifter, som en gång blifvit gifna för att inskränka församlingens valrätt, för att betrygga ett lämpligt val af ordförande i konsistorium, icke längre finnas vid gällande kraft, så återstår icke något annat än att återgå till 1636 års privilegiers alldeles klara och oförtydbara föreskrifter. Der är församlingen enligt min uppfattning icke inskränkt till annat än att tillse, att den person, som utses, är kvalificerad till befattningen såsom kyrkoherde. Visserligen heter det der »efter biskopens ja och samtycke». Det var ett vanligt uttryckssätt efter den tidens åsigt; men jag betvivlar att med dessa ord åsyftades att gifva biskopen ett absolut veto gent emot församlingen, så att han skulle kunna förklara en af församlingen utsedd, till kyrkoherde fullt kvalificerad person inkompetent. Dermed kan enligt min uppfattning icke förstås något annat, än hvad jag äfven anser vara fullkomligt i sin ordning, eller att biskopens yttrande skulle infordras och att naturligtvis dervid borde fästas det afseende, som det kunde anses förtjena. Jag tror sålunda att det icke bör vara tvifvel underkastadt, att församlingens valfrihet i afseende å kyrkoherdebeställningen är så godt som oinskränkt; och hvad finnes det då för trygghet, att man skall få till en helt annan befattning den mest

*Förordnings-
förslag ang.
tillsättning
af pastor
primarius i
Stockholm.
(Forts.)*

Förordnings- lämplige personen. Visserligen antyder Lag-Utskottet en utväg, nem-
 förslag ang. ligen att genom ett ytterligare bref i öfverensstämmelse med det af
 tillsättning år 1743 inskränka denna frihet. Och i det utlåtande rörande denna
 af pastor fråga, som af erkebiskopen afgifvits, föreslås likaledes något sådant.
 primarius i Men för min del tror jag icke numera att en inskränkning i en så
 Stockholm. Men för min del tror jag icke numera att en inskränkning i en så
 (Forts.) dyrbar rättighet som denna församlingens valfrihet gerna kan på all-
 var komma i fråga.

En annan olägenhet af nuvarande förhållanden är den, att deri ligger en stor orättvisa mot Stockholms öfriga presterskap. I olikhet mot hvad som eger rum inom alla stift, eger nemligen detta presterskap icke en enda röst vid valet af den person, som skall vara dess högste chef. Såsom synes af Lag-Utskottets betänkande har också denna orättvisa gjort sig känbar för Stockholms presterskap, i det de ingått till Kongl. Maj:t med begäran att en sådan rättighet måtte blifva dem förunnad.

Vidare anser jag att de nuvarande förhållandena innefatta en orättvisa mot Stockholms öfriga församlingar. Hvarför skall numera Storkyrkoförsamlingen uteslutande hafva rättighet att, så att säga, kalla till chef för stadens öfriga församlingar, då dessa numera kunna anses vara fullkomligt jemnbördiga med Storkyrkoförsamlingen?

Om jag sålunda betraktar dessa olägenheter, nemligen dels den fullkomliga bristen på garanti att få den lämpligaste och dugligaste personen till ordförande i konsistorium, och dels orättvisan mot hufvudstadens öfriga församlingar och mot stadens presterskap, synes mig allt detta innefatta verkliga olägenheter, som äro värda att beaktas och om möjligt afhjelpas; och det enda skälet emot en förändring, som blifvit framhållet, är att några olägenheter af nuvarande förhållanden hittills icke försports. Men detta är ett svagt skäl, ty erkänner man olägenheterna, är det väl skäl att afhjelpa dem på förhand, innan de visat sig allt för starkt träda i dagen.

Nu har Lag-Utskottet visserligen framhållit ett ekonomiskt skäl, nemligen frågan om kronotiondeanslaget på 250 tunnor spannmål, som är Storkyrkoförsamlingens kyrkoherde tillförsäkradt. I det afseendet faller det sig mycket svårt att afgöra hvem som har rätt — Lag-Utskottet eller Kongl. Maj:t och Kammarkollegium. För min del får jag dock säga, att jag tryggar mig till den utredning, som af Kammarkollegium blifvit verkställd, i synnerhet som Lag-Utskottet icke lyckats framföra något skäl, som förringar värdet af samma utredning.

Det enda nya, som Lag-Utskottet i detta afseende framlagt, är ett bref af år 1694 rörande detta anslags beviljande till en pastor, doktor Iser. Men läser man detta bref med uppmärksamhet, så är det, åtminstone för mig, temligen klart, att dessa 250 tunnor spannmål just afsågo att ersätta honom hans besvär af »presidiiförandet i Stockholms stads konsistorium» eller alldeles samma skäl, som talat för anslaget till Emporagrius; och en sådan uppfattning är också öfverensstämmande med den, som åtminstone hittills af alla, äfven af församlingen erkänts. Då nemligen, jag tror det var år 1871, fråga uppstod om reglering af presterskapets löner här i hufvudstaden — det var

kyrkomötet, som framkom med det förslaget — så yttrade sig derom först och främst Kammarkollegium.

Kollegium, hvars utlåtande jag har sett, gjorde sig den mödan att för hvarje församling uppräknade de kronotiondeanslag, som af församlingen af ålder åtnjutits, och rörande ifrågavarande kronotiondeanslag redogör kollegium noga för tillkomsten af detsamma och förklarar såsom sin åsigt, att detsamma icke bör ingå i regleringen af presterskapets löner. Då sedermera denna fråga kom till lönereglingsnämnden, till hvilken uppgift lemnades äfven rörande detta anslag, så förklarade nämnden »samma anslag icke utgöra föremål för någon nämndens behandling».

Nämnden uppgjorde också lönereglingsförslaget alldeles oberoende af detta tillskott, och mot detta förslag framställde församlingen icke någon anmärkning. Förslaget blef också af Kongl. Maj:t fastställt. Nu har jag hört den frågan göras: huru kom det sig då att Klara församling, hvars pastor är vice ordförande i konsistorium, fick behålla sitt kronotiondeanslag? Förhållandet der var dock helt annat. Anslaget till Klara församling lemnades år 1617, icke till kyrkoherden, utan till Klara församling, och det anslaget togs in såsom tillgång vid löneregleringen för Klara församling och fick ingå i pastors lön. Jag vågar sålunda tro, att Kammarkollegium har uti sin utredning alldeles fullkomligt rätt, och det må förlåtas mig, om jag i en fråga sådan som denna vågar trygga mig till Kammarkollegium. Det kan hända att, på sätt Lag-Utskottet antydt, det härom kan blifva process. Man kan processa om hvad man vill, men hvem som i det fallet skulle blifva kärande, det är mig svårt att fatta, emedan anslaget aldrig är gifvet till församlingen, utan till kyrkoherden. Visserligen kan man säga, att församlingen har fördel af att kyrkoherden har högre lön, men då församlingen, oberoende af detta anslag, har för kyrkoherden fastställt ganska tillräcklig sådan, tror jag icke, att församlingen med något hopp om framgång kan göra anspråk härom.

Emellertid är det en fråga, som står i vida fältet. Det går icke fort, om det blir rättegång; och skola vi vänta på regleringen af de kyrkliga förhållandena här i Stockholm, till dess sådana frågor blifvit a priori afgjorda, få vi allt vänta mycket länge.

Det andra skälet, som Utskottet frambällit, och som kan vara af någon betydelse, är att Storkyrkoförsamlingen sjelf uttryckt en önskan, att ett sådant förslag icke skulle komma i fråga. Jag erkänner viligt, att detta skäl kan ega någon betydelse, och jag går till och med så långt, att jag billigar de skäl, som af församlingen åberopades, då detta betänkande afgafs. Men, mine Herrar, låtom oss dock se litet närmare på dessa skäl.

Det förnämsta torde hafva varit att församlingen fruktade, att genom denna åtgärd skulle med tillsättandet af kyrkoherdebefattningen i Storkyrkoförsamlingen komma att dröja till en obegränsad framtid. Detta skäl är numera helt och hållet förfallet, ty om Riksdagen skulle antaga detta förslag, så komme, då vi ju hafva kyrkomöte i höst, med tillsättningen af denna befattning icke att dröja mer än kanske några månader längre än eljest.

Ett annat skäl var, att ingen utredning blifvit gjord rörande

Förordnings-
förslag ang.
tillsättning
af pastor
primarius i
Stockholm.
(Forts.)

Förordnings- detta nyssnämnda kronotiondeanslag å 250 tunnor i det syfte att få
förslag ang- utbrönt, huruvida kyrkoherden åtnjutit detta kronotiondeanslag innan
tillsättning 1687 års Rättegångsordinantie, det vill säga innan han blef sjelfskrif-
af pastor ven ordförande i konsistorium. Denna utredning har nu lemnats; ty
primarius i det är visadt, att han icke annat än personligen åtnjutit detta anslag
Stockholm. förr än år 1694, således *efter* 1687.

(Forts.)

Det tredje skälet, som Utskottet framhållit, är att det föreslagna valsättet icke innebure något inrymmande af behörigt inflytande å lekmannaelementet, ehuru kyrkomötet begärt ett sådant. Jag vill erkänna, att jag med nöje skulle se i fall lekmannaelementet blefve inrymdt vid ett sådant tillfälle; men jag kan icke föreställa mig, att det kan vara skäl, om icke några andra finnas, att nu afslå den Kongl. propositionen, derför att i Stockholm icke sådant inrymmande eger rum, då ett dylikt inrymmande icke eger rum i öfrigt. Skulle ett förslag om lekmännens deltagande i biskopsvalen komma till stånd, så är det ju en enkel sak att i sammanhang dermed lemna lekmännens inflytande äfven på valet af pastor primarius i Stockholm.

Slutligen har Utskottet här yttrat, att förevarande förslag icke innebure några garantier derför, att bland de å förslaget uppförde alltid må finnas någon, som egnar sig att till pastor primarius varda utnämnd, hvaremot, enligt gällande bestämmelser, Storkyrkoförsamlingen eger att på förslag uppföra kompetente prestmän från hela riket. Att börja med vill jag icke bestrida, att församlingen eger uppföra kompetente prestmän från hela riket; men jag tror icke, att någon föreskrift finnes derom, att församlingen skall uppföra *till ordförande i konsistorium* kompetente prestmän. Således tror jag, att Utskottet har orätt derutinnan. Vidare hemställer jag, huruvida det icke må kunna anses innebära större garanti för ett godt val, i fall valet får ske mellan så pass många pastorer som i Stockholm, då man borde kunna påräkna, att dessa pastorer äro sådana personer, att bland dem en lämplig ordförande i konsistorium kunde erhållas.

Hade icke hela denna fråga blifvit väckt, så vill jag erkänna, att hvad hittills inträffat visserligen icke påkallat någon förändring. Storkyrkoförsamlingen har i allmänhet och, så vidt jag vet, oftast med mycken urskilning och mycket bra utöfvat den kallelsefrihet, som den har, och några olägenheter deraf hafva väl icke uppkommit; men då frågan en gång blifvit väckt och man efter min uppfattning omöjligen kan förneka, att de nuvarande förhållandena vidlädas af stora principiella olägenheter, att de medföra verklig och kanske icke så litet känbar orättvisa för Stockholms öfriga presterskap, kan jag icke finna något skäl att motsätta mig en rättelse i de nuvarande förhållandena.

Det finnes, på sätt reservanterna erinrat, två sätt att gå till väga. Det ena sättet är det, som i erkebiskopens utlåtande blifvit föreslaget, nemligen att Kongl. Maj:t skulle meddela föreskrifter, inskränkande församlingens valfrihet, för att betrygga möjligheten att erhålla en lämplig ordförande i konsistorium. För min del skulle jag vilja afråda ett sådant förslag. Jag tror icke det vore lyckligt.

Det andra sättet är att gå på den väg, Kongl. Maj:t föreslagit,

och för min del kan jag icke finna några olägenheter deraf; och ber jag sålunda att få ansluta mig till detta Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Statsrådet Hammarskjöld: Till hvad den siste ärade talar-
ren yttrat har jag ganska litet att tillägga.

Den fråga, som nu utgör föremål för Kammarens behandling, är icke särdeles stor. Efter min uppfattning kommer hvarken statens eller kyrkans angelägenheter att på något synnerligen svårt sätt lida, hvilket beslut som Kammaren än må fatta i densamma. Men oakadt frågan således, såvidt jag kunnat finna, icke är af någon genomgripande betydelse, har jag likväl trott mig böra tillstyrka att proposition om förändring i den nuvarande ordningen för tillsättande af pastor primarius borde göras. Första tanken härpå väcktes derigenom att det uppstod två strax på hvarandra följande ledigheter af pastor primari-befattningen. Man kom då att undersöka, huru nu tillgår vid dess tillsättande. Man kunde då ej undgå att finna, att den nuvarande ordningen visserligen för ett par hundra år sedan kunde hafva ganska goda skäl för sig, när Storkyrkoförsamlingen utgjorde den väsentligaste delen af Stockholms stad, men att den numera måste anses vara en anomali. Med all aktning för Storkyrkoförsamlingen har det icke varit mig möjligt anse, att den skulle i betydighet eller med afseende på invånarnes intelligens stå framför Stockholms öfriga församlingar. Men under sådana förhållanden kan jag icke finna något skäl, hvarför denna församling skall hafva ett privilegium på att tillsätta den person, som, om icke rättsligen, dock faktiskt är den verkliga chefen för Stockholms stads presterskap. Man känner vidare till, huru nu för tiden prestval ofta gifva anledning till agitationer. Det ligger icke utom möjlighetens gränser att sådana kunna förekomma äfven inom Storkyrkoförsamlingen. Kan det vara rätt af en regering att, då man af erfarenhet känner verkningarne af sådana agitationer på många andra ställen, blunda för att sådana kunna inträffa vid ett val, som skall gifva Stockholms stads presterskap dess chef? Dessa förhållanden hafva gjort att regeringen trott sig böra framlägga till Riksdagens pröfning det nu föredragna förslaget. Nu har det sagts, att man ju icke har skäl att klaga öfver det sätt, hvarpå Storkyrkoförsamlingen hittills utöfvat sin valrätt. Intet yttrande af regeringen föreligger heller, som uttalar ett sådant missnöje. Men hvad är det Stockholms Storkyrkoförsamling vid val af pastor primarius skall göra? Den skall främst välja sig en kyrkoherde. — Är det gifvet, att hvar och en prest, som är en lämplig kyrkoherde, derför också är en lämplig ordförande i ett konsistorium? Ingen lär kunna påstå något sådant. När nu Storkyrkoförsamlingen väljer sig en själasörjare, kan jag icke på något sätt förvåna mig, om den har sin uppmärksamhet riktad på att få en prestman med de egenskaper, som erfordras för en god kyrkoherde men ganska litet tänker på att få en prestman med de egenskaper, som göra honom till lämplig ordförande i konsistorium. En själasörjares egenskaper måste ligga församlingen närmast om hjertat; det vore underligt och onaturligt, om annorlunda skedde. Man kan derför på intet sätt bryta stafven öfver Storkyrkoförsamlingen, om den vid ett val stälde upp 3 till kyrkoherdar synnerligen lämpliga

*Förordnings-
förslag ang.
tillsättning
af pastor
primarius i
Stockholm.*

*Förordnings-
förslag ang.
tillsättning
af pastor
primarius i
Stockholm.*

(Forts.)

personer, af hvilka likväl icke någon innehade de egenskaper, som gjorde honom lämplig till pastor primarius. Nu säger man visserligen, att detsamma kan inträffa i stadens samtliga 9 församlingar, så att ingen af de 9 kyrkoherdarne hade de för en ordförande i konsistorium erforderliga egenskaper; och Lag-Utskottet har äfven antydt något sådant i sitt betänkande. Men det är temligen klart, att sannolikheten för att bland de 9 skall finnas en till ordförande i konsistorium lämplig man är bra mycket större än att bland de tre, af Storkyrkoförsamlingen å förslag uppförda, en dylik skall finnas. Kyrkoherdebeställningarne i flere af Stockholms församlingar tillsättas, såsom bekant, i regal väg. Alla de hufvudstadens församlingar, hvartill förslag upprättas, tillhöra första klassen, hvarför kunskaper och lärdomsmeriter hafva stor betydelse vid deras besättande med kyrkoherdar. Derför är det all anledning att antaga, det åtminstone en stor del af Stockholms stads kyrkoherdar skola vara män med ganska god bildning, och det vore högst märkvärdigt, om bland desse ingen hade de egenskaper, som gjorde honom lämplig till ordförande i ett konsistorium sådant som Stockholms. — Derjemte vill jag fästa uppmärksamheten på ännu en annan sak. När Storkyrkoförsamlingen väljer sin kyrkoherde, kan församlingen sätta upp på förslaget tre personer, af hvilka ingendera förut haft någon verksamhet i Stockholm, ingendera deltagit i några konsistoriigöromål. En med såväl stockholmsförhållanden som konsistoriigöromål helt och hållet främmande person och som derjemte, ehuru han är lämplig kyrkoherde, likväl möjligen saknar särskild ordförandebegäfnung, kan således blifva ordförande i konsistorium och chef för Stockholms stads presterskap. Deremot hafva de kyrkoherdar, som redan en tid verkat inom Stockholm och varit medlemmar af konsistorium, åtminstone de fördelarne, att de känna till de förhållanden, i hvilka de skola verka och äro vana vid göromålen inom det konsistorium, hvars förhandlingar de skola leda.

Af dessa skäl har jag aldrig varit tveksam om att icke det af Kongl. Maj:t framlagda förslaget innebär en verklig förbättring.

I afseende på den ekonomiska invändning, som mot förslaget blifvit framhållen, ber jag få instämna med den föregående talaren. Jag må tillägga, att det är mig alldeles omöjligt att inse, huruledes någon process i afseende på ifrågavarande kronotiondeanslag skulle kunna med något slags rimlighet komma i fråga. Konung och Riksdag hafva gifvit bestämmelser om löneroglering i rikets pastorat, äfven i hufvudstadens, och fastställt de grunder, efter hvilka en sådan reglering skall ske. Konung och Riksdag hafva sagt hvilka former dervid skola iakttagas och lagt det slutliga afgörandet i Kongl. Maj:ts hand. I enlighet med de fastställda formerna har löneroglering skett i Storkyrkoförsamlingen; och vid denna reglering har från intet håll påståtts, att nu ifrågavarande anslag skulle vara fäst vid kyrkoherdebeställningen. Icke ens församlingen sjelf har dristat framkomma med sådant påstående. Kammarkollegium har deremot uttalat, att detta anslag icke hört till kyrkoherdebeställningen utan till pastor primariibefattningen. I öfverensstämmelse med den utredning, som sålunda skett, har Kongl. Maj:t år 1875 gifvit en resolution angående pastors i Storkyrkoförsamlingen löneförmåner, hvilken resolution icke upptager något

om detta kronotiondeanslag; och då är det mig omöjligt att inse annat än att det är i laga ordning och orubbligt bestämdt att pastor i Storkyrkoförsamlingen, såsom sådan, icke har någon rätt till det anslag, hvarom nu är fråga.

Ser man på Storkyrkoförsamlingens rätt och intresse, kan jag väl förstå, att en *medlem* af församlingen kan tycka det vara hederligt och präktigt, att dess kyrkoherde skall vara sjelfskrifven pastor primarius; men att *församlingen* för sin självärd eller sina angelägenheter har någon nytta af att just *dess* kyrkoherde skall vara ordförande i konsistorium, kan jag icke förstå. Under sådana förhållanden synes det mig att i valet mellan två vägar, — och att något bör göras, erkännes så godt som af alla, — att i valet mellan det af regeringen framlagda förslaget och förslaget att inskränka församlingens valrätt, regeringen bättre tillvaratagit församlingens intresse, bättre försvarat församlingens sanna väl, än de, som vilja att församlingen för den tomma äran att hafva sin kyrkoherde till sjelfskrifven pastor primarius skall förlora en del af den rätt, den nu har, att kalla de personer till kyrkoherdar, som, behöriga till den befattningen, synas församlingen bäst egnade att vårda dess andliga angelägenheter.

*Förordnings-
förslag ang.
tillsättning
af pastor
primarius i
Stockholm.*
(Forts.)

Herr Bergström: Den förste ärade talaren började sitt anförande med framkastandet af den tillvitelsen mot Lag-Utskottet, att det ensidigt behandlat förevarande fråga och omtalade vidare hvad intryck Utskottets utlåtande gjort på honom. Han erkände likväl, att Lag-Utskottet gjort sig besvär för att åstadkomma all möjlig utredning i ämnet, och då förefaller det mig såsom en sjelfmotsägelse att påstå, det Utskottet dock skulle gjort sig skyldigt till ensidighet. Det är på grund deraf som jag tillbakavisar denna tillvitelse. Hvad intryck i öfrigt Lag-Utskottets betänkande gjort på talaren är mig likgiltigt. Intryck och stämningar falla inom lyrikens område. Men vi äro här icke lyrici, utan praktiske män, som på objektiva skäl och grunder fatta beslut i förekommande frågor.

Den ärade talaren lade synnerligen stor vikt derpå, att föreningen emellan befattningen såsom kyrkoherde i Storkyrkoförsamlingen och presesbefattningen i konsistorium är åstadkommen först genom förordningen af år 1687, men att deremot Drottning Kristinas privilegier för Stockholms stad, som tillerkänna församlingen rätt att med biskopens ja och samtycke välja och Kongl. Maj:t presentera några kvalificerade personer, af hvilka Kongl. Maj:t sedan vill *en* till kyrkoherde »utkeesa» eller utkora, blifvit utfärdade redan den 10 Mars 1636; hvaraf skulle följa, att den erforderliga kvalifikationen afsåge endast kyrkoherdebeställningen, men icke tillika befattningen såsom preses i konsistorium.

Detta har ett sken af giltighet; men redan erkebiskopen har i sitt utlåtande fäst uppmärksamheten på, att denna förening mellan kyrkoherdebefattningen i Storkyrkan och presesbefattningen i konsistorium är af äldre datum, och att 1687 års författning endast stadfäster en äldre praxis. Detta bekräftas ock af historien. Såsom Kammararen känner, var det under 12:te och 13:de århundradena, som domkapitlen ordnades i Sverige. Huru gammalt stadskonsistorium i Stock-

Förordnings-
förslag ang.
tillsättning
af pastor
primarius i
Stockholm.
(Forts.)

holm är, känner man ej med visshet, men man vet att det fans till vid en viss gifven tidpunkt, som ligger mycket längre tillbaka i tiden än omförmälda privilegier; och pastors i Storkyrkan rätt att presidera i konsistorium är lika gammal som konsistorii-inrättningen i Stockholm. Detta vill jag bevisa med åtskilliga historiska uppgifter och skall då först gå till det bekanta arbetet af Elers, »*Stockholm*». Han åberopar ur Dijkmanns kyrkohandlingar en notarii-publici-skrift af år 1442, således nära tvåhundra år äldre än Drottning Kristinas privilegier. Denna skrift af år 1442 omtalar att »proconsules i Stockholm», d. v. s. borgmästarne, hade inställt sig »in consistorio oppidi Stockholmiensis». Vidare visa Upsala domkapitels handlingar att år 1593, således långt före 1636, utgjordes »consistorium holmiense» af pastor primarius vid Storkyrkan, jemte församlingarnes kyrkoherdar och »rector scholæ». Rector scholæ var vid denna tid Magister Olaus Petri Medelpadius, och han var under pastor i Storkyrkan medlem i konsistorium med nästa rummet efter preses. Det kan ej antagas att Drottning Kristina icke hade sig mycket väl bekant att kyrkoherden i Storkyrkan tillika var preses i konsistorium; hvarföre ock det af henne uppställda vilkor för utöfningen af församlingens valrätt, att nemligen den skulle hålla sig till »qualificerade personer», måste afse personer, qualificerade icke blott till kyrkoherdebefattningen, utan äfven till presesbefattningen i konsistorium. Emot giltigheten af denna slutledning torde icke rimligen något kunna invändas. Således, äfven om 1743 års bref icke funnits, anser jag det af privilegierna vara klart, att erkebiskopen, med hvars ja och samtycke presentation skall ske, har vetorätt, om församlingen skulle så glömma sin pligt att den uppförde på förslaget personer, som icke vore qualificerade. Jag kan nemligen icke i likhet med den förste talaren fatta detta erkebiskopens »ja och samtycke» som en betydelselös fras, ty man skulle då också kunna reducera stadgandet i grundlagen att ändring i kyrkolag icke får ske utan kyrkomötes samtycke till en fras. Detta stadgande måste innebära ett veto. Vidare anser jag privilegierna innebära, att Kongl. Maj:t, äfven om icke 1743 års bref funnits till, kan rata dem, som icke ega qualificationer jemväl till presesbefattningen.

Den förste talaren åberopade ett Kongl. bref af 1842 och förmenade, att derigenom 1743 års bref skulle blifvit till all kraft och verkan upphäfdt — men saken förhåller sig icke så. Kongl. Maj:ts förklarande i åberopade 1842 års bref går derpå ut, att 1743 års bref icke innehölle något allmänt stadgande. Detta förklarande är fullt riktigt och näppeligen lärer någon vilja påstå motsatsen. 1743 års bref innehåller nemligen endast ett beslut, meddeladt i särskildt mål. Församlingen hade vid ett nämnda år hållet val icke iakttagit sin pligt att i öfverensstämmelse med 1636 års privilegier endast välja qualificerade personer. Derom förstodigade Kongl. Maj:t i 1743 års bref församlingen, föreskref nytt val och gaf församlingen en anvisning i fråga om hvad med qualificerade personer rätteligen förstodes. Betydelsen af detta bref, såsom innefattande en tolkning af 1636 års privilegier, kvarstår därför oförminskad trots 1842 års bref. Jag kan till följd häraf alldeles icke erkänna, att 1636 års privilegier hafva tillerkänt Storkyrkoförsamlingen någon oinskränkt valrätt. Den är

endast i den mån oinskränkt, som församlingen ställer sig till efter-rättelse vilkoret att välja kvalificerade personer, och detta har ock framhållits af erkebiskopen i hans utlåtande. Man får icke såsom den förste talaren betona ena hälften af privilegierna och kasta bort den andra.

Statsrådet och Chefen för Ecklesiastikdepartementet yttrade att, om kyrkoherdarne i Stockholms alla församlingar blefve valbare till befattningen som pastor primarius, utsigterna att få en duglig ordförande i konsistorium skulle vara större än om det förblefve vid det gamla; men jag vågar bestrida detta. Storkyrkoförsamlingen har i privilegierna en bestämd uppmaning att välja framstående män, som äfven äro duglige att föra ordet i konsistorium, medan deremot ingen af de öfriga församlingarne har en sådan skyldighet. En af de ledamöter i Stockholms konsistorium, som var skiljaktig från pluralitetens mening, har också påpekat, att det är lyckligt att åtminstone en af hufvudstadens församlingar har skyldighet att vid val se icke blott på sitt enskilda tycke, utan äfven på objektiva företräden hos dem, som församlingen vill välja. Ser man här till, huru biskopsvalen utfalla i vårt land, har man anledning att glädjas deröfver att Storkyrkoförsamlingens medlemmar kunna vid sitt val till kyrkoherde tillvägagå med samma frihet som presterne i de särskilda stiftet vid val till biskop, nenligen att kasta sina blickar öfver hela riket, ty just derigenom har man erhållit de utmärkte män, som djupt ristat sina namn i sitt lands historia. Det innebär icke någon förolämpning mot Stockholms kyrkoherdar, om man antager som möjligt att på en viss tid dessa kunna vara så tarfliga, att det är föga utsigt att bland dem finna en lämplig ordförande i konsistorium. Men det är väl att märka att, hvilka önskingar man än i Stockholm må hafva att göra Stockholm till ett särskildt biskopsdöme, är det för närvarande icke, som den förste talaren sade, förhållandet att pastor primarius är högste chef för Stockholms presterskap, utan det är erkebiskopen; och pastor primarius fungerar endast i erkebiskopens frånvaro.

Frågan om kronotionen är icke en så liten fråga, eller så lätt affärdad, som man synes antaga på statsrådsbänken. Lag-Utskottet har, trots den af Kammarkollegium gjorda utredning, ansett sig böra taga denna fråga i noggrant öfvervägande, och det är visadt genom 1694 års bref, att ifrågavarande tionde utgör en förläning icke till ordföranden i konsistorium, utan till kyrkoherden vid Storkyrkan. Jag skall be att få uppläsa verba formalia: »Som Wi förninna att detta kyrkoherdeembete ingen lön dessutom skulle vara tillagd, antingen af Kongl. Maj:t, staden eller kyrkan att åtnjuta, der dock desamma ett stort besvär hade af presidiiförandet i Stockholms konsistorium, ty ville Kongl. Maj:t icke allenast låta honom, doktor Iser, för dess person behålla bemälte förläning af 250 tunnor spannmål årligen, utan ock dess successorer efter honom, så att det blefve ett salarium för kyrkoherdarne i Stockholms stora kyrka, det de af Kongl. Maj:t och kronan årligen skulle hafva att åtnjuta, till deras embetes dess bättre utförande.»

Der står med uttryckliga ord att denna förläning i spannmål är gifven kyrkoherden i Storkyrkan och icke preses i konsistorium. Den

*Förordnings-
förslag ang.
tillsättning
af pastor
primarius i
Stockholm.*

(Forts.)

Förordnings-
förslag ang.
tillsättning
af pastor
primarius i
Stockholm.

(Forts.)

förste talaren var villrådig hvem som skulle kunna blifva kärande i tvist om rätt att åtnjuta detta kronotiondeanslag. Jag antager att den blifvande kyrkoherden i Stor kyrkoförsamlingen är en mycket behörig kärande och, om tionden mot brevets innehåll skulle tilläggas preses i konsistorium, så kan han, kyrkoherden, vända sig till domstol och söka till tjensten återvinna en derifrån obehörigen afskild lönetillgång. Jag tror, att domstolen upptog frågan och möjligen äfven gillade ett sådant käromål. — Statsrådet och Chefen för Justitiedepartementet synes icke heller hafva varit fullt viss i sitt sinne rörande denna fråga. Han yttrar sig derom något sväfvande till statsrådsprotokollet, der han säger: »På grund af den af Kammarkollegium lemnade utredning anser jag det i löneregleringen för pastor i Stor kyrkan icke upptagna kronotiondeanslag af 1575 kubikfot spannmål jemte försellönersättning kunna tilldelas den blifvande pastor primarius».

Vid sådant förevetande förtjenar den ekonomiska sidan af frågan stort beaktande. Jag tycker icke det kan vara skäl att besluta i denna fråga, förr än det är fullt utredt om man har något arfvode att tilldela den preses, som skulle utses i den af Kongl. Maj:t nu föreslagna ordning.

Vore jag ledamot af Stor kyrkoförsamlingen, så skulle jag bemöta det yttrande, som Ecklesiastikministern hade, att nemligen Stor kyrkoförsamlingen hölle på den tomma äran att få utse preses i konsistorium, men då jag icke tillhör denna församling, så lemna jag åt möjligen efterkommande talare att besvara anmärkta yttrande.

Slutligen framhöll den förste talaren att, om frågan icke blifvit väckt, hade det kanske kunnat förblifva vid det gamla, men, då den nu en gång blifvit väckt, vore skäl att göra ändring. Det är då anledning att undersöka på hvad sätt och i hvilken ordning frågan blifvit väckt, helst det gäller församlingens rätt att så fort som möjligt blifva försedd med egen kyrkoherde. Redan i April 1881 blef dåvarande innehafvaren af pastor primarii-befattningen, d:r Strömberg, utnämnd till biskop. Sedan dess hafva nära två år förflutit och ännu står befattningen ledig. Ser man då efter huru frågan uppkom, finner man att dess synlige upphofsman är kyrkoherden Schultzberg i Kungsholmen, och underligt nog har konsistorium icke funnit lämpligt — hvad grannlagenhet jemväl bjudit — att underrätta erkebiskopen att en sådan fråga skulle förekomma. Hade detta skett och erkebiskopen infunnit sig, så hade denna fråga icke rönt framgång i konsistorium, ty två af konsistoriets ledamöter afslogo den och endast tre ville främja den. Erkebiskopen, hvilken som ordförande har votum decisivum, skulle sällat sig till de två, och sålunda hade hela frågan förfallit och konsistorium måst inskränka sig till en enkel anmälan hos Kongl. Maj:t, att befattningen vore ledig, och en derpå grundad anhållan om vidtagande af åtgärder för dess återbesättande. Men till följd af anmärkta underlåtenhet å konsistoriets sida har frågan dykt upp. Nu uppgifvas i konsistoriets skrivelse mycket vackra motiv. Det är i synnerhet månhet om Kongl. Maj:ts makt, som förmått konsistorium till detta steg. Förmodligen är detta också förslagsställarens motiv. Det gäller, säger man, att »söka förebygga, att Eders Kongl.

Maj:t skulle i och för utnämningen af en framstående embetsinnehafvare fortfarande vara inskränkt till det för Eders Kongl. Maj:t af Storkyrkoförsamlingen framlagda förslaget». Men det är redan visadt att Kongl. Maj:ts rätt kan, när det gäller få en framstående embetsinnehafvare, faktiskt blifva ännu mera inskränkt, derest, som föreslaget är, valbarheten begränsas endast inom Stockholms kyrkoherdar. Mig synes, att om konsistorium velat undgå att uppehålla församlingens rätt att så snart som möjligt blifva försedd med kyrkoherde, hade frågan kunnat väckas utan sammanhang med inträffad ledighet, ty det hade icke inneburit någon ogrannlagenhet att frågan uppstått under det befattningen varit besatt. Det väcker ock min undran, att icke frågan väcktes vid Doktor Fallenii död. Kunde det icke då varit lika klart att ordningen för utseende af pastor primarius är olämplig, som när ett val egt rum och den då valde gick af? Skulle det varit något i det sista valet, som mer än vid föregående val berättigade frågans väckande? För min del tror jag det icke, ty den utnämnde gick från sitt embete till biskopsstolen, liksom så många innehafvare af denna kyrkoherdebefattning tillförene gjort. Lag-Utskottet har framhållit att af 28 kyrkoherdar icke färre än 19 gått till biskopsstolar och af dessa 3 till erkebiskopsstolen. Det talar verkligen icke för det påståendet att Storkyrkoförsamlingen skulle illa utöfvat sin rätt. Just i skyldigheten att taga hänsyn till egenskaper, som göra en person lämplig till presidis-befattningen i konsistorium, ligger en kraftig och verksam maning till församlingen att göra ett vackert och godt val; och när detta har skett under föregående tider, hvarför skulle det ej ske för framtiden? Hvad hjälper det att tala om garantier? För min del anser jag de moraliska garantierna oändligt mycket starkare än de lagliga. Jag har det hopp om Storkyrkoförsamlingen, att den allt framgent gör sådana val, att Kongl. Maj:t med nöje kan utkora hvilken han vill af de tre, som kommit upp på församlingens förslag. Jag yrkar fortfarande att Kongl. Maj:ts proposition i sin helhet och således äfven den nu föredragna paragrafen icke måtte af Kammaren antagas.

Herr Sundberg: Efter den näst föregående talarens uppträdande kunde jag gerna afstå från ordet, men efter som mitt embetsutlåtande blifvit aberopadt så väl i Lag-Utskottets betänkande, som under öfverläggningen inom Kammaren, och den föredragna frågan dessutom rör en vigtig förändring i afseende på kyrkostyrelsen i hufvudstaden, så kunde det måhända synas underligt, om jag iakttog en fullständig tystnad under detta ärendes behandling. Alltså må det tillåtas mig att yttra några ord; de skola icke blifva många, ty hvad jag har att säga, är i själfva verket redan sagdt i mitt officiella utlåtande, som Kongl. Maj:t affordrat mig och som finnes tryckt i det nu föredragna betänkandet.

Det är ju händelsen, såsom Kammarens ledamöter lätt finna, att jag i det nämnda utlåtandet ställt mig på en rent historisk ståndpunkt, och der står jag ännu kvar. Det är nemligen i allmänhet min åsigt, att en gammal häfdvunnen ordning icke bör onödigtvis ändras, utan tvärt om om den under sin tillvaro visat sig i tillämpningen så

Förordnings-
förslag ang.
tillsättning
af pastor
primarius i
Stockholm.
(Forts.)

väl ut, så bör den bibehållas, ty just i häfden ligger ett bevis på dess duglighet och användbarhet, och ändring bör icke ske utan att andra tidsförhållanden uppenbarligen göra en ändring nödig. Hvad nu åldern vidkommer af den ordning, som man satt i fråga att ändra, så är det redan af den föregående talaren nämnt, huru hög denna ålder är. Storkyrkoförsamlingens kyrkoherdar hafva verkligen af ålder intagit främsta platsen bland Stockholms presterskap. För att icke gå så långt tillbaka i tiden som den föregående talaren gjorde, vill jag blott erinra om hvad som är mera allmänt känt af enhvar bland eder, mine Herrar, och det är, att under reformationstiden denne kyrkoherde uppträdde bland sina kolleger som den främste, och detta betydde icke blott att han hade det första ordningsnumret, utan verkligen att han utöfvade ordförandeskapet i den ecklesiastika myndighet, som handhade kyrkostyrelsen i Stockholm. Huru nu denne tjensteman tillsattes, det är kanske svårt att med full visshet säga, ty tjenstetillsättningar voro den tiden icke, såsom bekant är, med sådan noggrannhet genom lag bestämda, som de sedermera blifvit. Men det lider intet tvifvel derom, att tillsättningen var i hufvudsak densamma, som sedermera blef lagbestämd genom Drottning Kristinas privilegiibref af år 1636, ty det var, efter alla tecken att döma, ingen nyhet som detta privilegiibref stadgar, utan det är uppenbarligen blott en konfirmation på en ordning, som i hufvudsak förut var gällande. Jag säger »i hufvudsak», ty att detta bref med all sin obestämdhet dock innehåller några närmare bestämmelser än som lågo i den föregående tidens praxis, är antagligt. Ordförandeskapet, som nu med tjensten är förenadt, är också, som riktigt blifvit anmärkt, gammalt och vida äldre än 1687 års Kongl. förordning, genom hvilken detta ordförandeskap blef genom lag bestämdt. Då uppstår det spørsmålet: hur hafva dessa begge förordningar eller lagar, Drottning Kristinas privilegiibref och Kongl. förordningen af år 1687, tillämpats, huru hafva de verkat? Har det skett på ett sådant sätt, att man kunde hafva anledning att vara missbelåten dermed och därför bör ändra dem? Jag tror för min del, att man skall hafva mycket svårt att uppvisa, att denna tillämpning varit på något sätt ogynsam. Det har tvärtom varit händelsen, såsom också Lag-Utskottet anfört i sitt betänkande, att Storkyrkoförsamlingens kyrkoherdetjenst alltid blifvit besatt med någon af de förnämsta ecklesiastika krafter, på hvilka landet, när ledighet inträffat, haft tillgång. Hvad kan man då mera och bättre begära? Nu är det väl en enda gång som en så beskaffad tillämpning af 1636 års privilegiibref inträffat, att erkebiskopen och konsistorium samt i sista hand Kongl. Maj:t funnit sig föranlåten att underkänna det förslag, som Storkyrkoförsamlingen presenterat, och det var, såsom redan förut citerats och äfven Lag-Utskottet i sitt betänkande anfört, år 1743. Det var i sammanhang med denna kassation af församlingens förslag, som Kongl. Maj:t i sin resolution gaf den bekanta erinran eller anvisningen om hvad som med privilegiibrefvets »qualificerade personer» borde förstås, och dervid räknade upp några kategorier, inom hvilka församlingen vid sitt val borde hålla sig, och hvaraf hufvudtanken är den, att församlingen skall se till, att sådana personer presenteras för Kongl. Maj:t, som både genom lärdom och

praktisk erfarenhet på kyrkostyrelsens område äro skicklige och lämplige. Såsom den förste ärade talaren erinrat, har också alltid ända intill senaste tider denna Kongl. resolution ansetts som en lagförklaring, en närmare uttydning af hvad privilegiebrefvets obestämda uttryck inneburo. Derför har det varit vanligt att vid hvarje kyrkoherdeval i Storkyrkan uppläsa 1743 års Kongl. bref. Så skedde äfven vid det sista valet, ehuru det då var för sent att uppläsa det, ty genom den, som jag vill kalla olyckliga resolutionen af 1842 har Kongl. Maj:t gifvit tillkänna att detta Kongl. bref af 1743 icke är att anse sasom lag, och således icke heller sasom lagförklaring, utan som en resolution i ett enstaka fall. Hvad har då inträffat genom denna sista Kongl. resolution af 1842? Jo! Det har inträffat, att Drottning Kristinas privilegiebref är lika mångtydigt som förut och följaktligen verkligen är af sådan beskaffenhet, att det är möjligt för Storkyrkoförsamlingen att missbruka sin rätt och makt, så att icke fullt lämpliga personer komma att utväljas, väl lämpliga till kyrkoherdebefattningen, men kanske icke till ordförandeskapet i konsistorium. Detta är sant. Men det är blott en möjlighet, ty denna möjlighet har funnits hela den föregående tiden, utan att hafva blifvit verklighet, och då är den kanske icke så mycket att vara rädd för. Då återstår blott att välja mellan två vägar, hvilket jag också tagit mig friheten framhålla i mitt embetsutlåtande för Kongl. Maj:t — den ena, att närmare förklara hvad med den kvalifikation bör förstås, som privilegiebrevet talar om, och den andra den att frigöra pastor-primariibefattningen från kyrkoherdebefattningen i Storkyrkan, hvilken senare väg är den af Kongl. Maj:t här föreslagna. Af dessa två vägar har jag valt den första, såsom, enligt min uppfattning, den riktigaste, redan därför att man då icke behöfver bryta med eller mot den historiskt häfdvunna ordning, som i tillämpningen visat sig god, utan blott behöfver afgifva en enkel förklaring öfver hvad med ordet »qualificerade» bör förstås.

Nu säger den förste ärade talaren, att denna förklaring är mycket svår att afgifva under våra nuvarande förhållanden, och han kallar det förslag, som jag i allmänna ord framkastat derom, för en inskränkning i församlingens valrätt. Detta uttryck måste jag på det bestämdaste bestrida, ty det kan aldrig blifva fråga om någon inskränkning i församlingens valrätt, utan blott att förklara huru långt denna rätt sträcker sig, såsom Drottning Kristina sjelf menat. Ja, hvad Drottning Kristina menat, är visserligen svårt att tvåhundra femtio år senare bestämdt säga, men jag tror dock icke, att det är så konstigt att med temligen stor visshet afgöra det, som det vid första påseendet kan förefalla. Den förste talaren misstog sig mycket, då han trodde, att med denna kvalifikation blott menades, att personen skulle vara behörig att anställas såsom pastor i församlingen. Nej, för ingen del var detta tillräckligt! Redan då fans detta primat, som sedan uråldriga tider tillbaka tillkommit kyrkoherden i Storkyrkoförsamlingen inom hufvudstaden, och sålunda menade Drottning Kristina nog att såsom kvalifikation härtill skulle fordras något mera än hvad som erfordras för kompetens till en vanlig kyrkoherdebefattning. Dessutom finnes det i dessa privilegier ett annat restriktiv, som också förtjenar

Förordningsförslag ang. tillsättning af pastor primarius i Stockholm.
(Forts.)

Förordnings
förslag ang.
tillsättning
af pastor
primarius i
Stockholm.
(Forts.)

afseende, ty skall man rätta sig efter ett privilegiibref, så skall det ske efter privilegiet i dess helhet och icke blott efter en eller flere delar deraf. Det heter nemligen i privilegierna, att »de måge med biskopens ja och samtycke några kvalificerade personer välja» etc. Den förste talaren gaf en mycket platonisk tolkning af detta uttryck, men denna tolkning är fullkomligt ohistorisk och helt och hållet oriktig, ty biskopens ja och samtycke betydde på den tiden eller 1636 ganska mycket: det innebar helt enkelt en veto-rätt. Nu vill jag väl icke påstå, att det skulle vara så särdeles lämpligt att under våra nuvarande förhållanden lägga hela denna makt i biskopens händer, ehuru jag dock tror, att den skulle komma att utöfvas på ett mycket godt sätt; men jag vill fästa uppmärksamheten derpå, att Kongl. Maj:t då kan förklara både hvad det ena och det andra betyder, både hvad som skall förstås med »kvalificerade» personer och hvad »biskopens ja och samtycke» innebär. Detta skulle, sade den ärade talaren, vara svårt, men mycket större konststycken lärer väl Kongl. Maj:ts regering dagligdags få utföra.

För öfrigt vill jag blott fästa uppmärksamheten på ett par småsaker, som för frågans afgörande visserligen må vara af mindre vikt, hvarför jag ock kallar dem småsaker, men som dock förtjena någon uppmärksamhet. Herr Statsrådet och Chefen för Ekklesiastikdepartementet erinrade bland annat derom, att Storkyrkoförsamlingen icke numera inom hufvudstaden kan sägas intaga den betydande plats, som den egde i gamla tider, när den gamla ordningen infördes. Detta är obestriddligen en sanning, såvida man dermed menar, att den har till folknummer blifvit en af de minsta församlingarna, så att den för närvarande till och med har den näst minsta folkmängden i hela hufvudstaden, men icke räknar man precis rang och betydenhet efter folkmängdssiffran, utan det finnes många andra omständigheter, som härvid kunna vara afgörande. Detta kan således i andra fall vara en likgiltig sak, men *här* är det icke likgiltigt, ty just därför att den är till folknummer jämförelsevis liten, har den blifvit dubbelt lämpligare än förr att hafva sin kyrkoherde till ordförande i konsistorium. Man lärer väl nemligen icke kunna förneka, att det ligger rätt mycket i den omständigheten, som också af en reservant i konsistorium blifvit framhållen, att fastän Storkyrkoförsamlingen är till folknummer den näst minsta församlingen, så är den dock den med prästerliga krafter bäst försedda, ty under det att alla de öfriga Stockholmsförsamlingarna blott hafva två komministrar, har Storkyrkoförsamlingen, trots sin litenhet, tre. Detta gör naturligtvis att hennes kyrkoherde såsom innehafvare af pastor primarii-befattningen kan hafva långt mera tid öfrig, än någon annan församlings kyrkoherde skulle kunna få, att sköta de rätt vidlyftiga göromål, som åtfölja nämnda pastor primarii-befattning.

En annan omständighet, som jag äfven vill påpeka och som för öfrigt redan Lag-Utskottet har framhållit, ehuru den — jag medgifver det — är af ännu mera underordnad vikt, är frågan om konsistorii embetslokal. Man kan tycka, att det är en bagatell, men vill man degradera Storkyrkoförsamlingen, vill man bestämma, att hennes pastor icke längre skall vara pastor primarius eller, såsom han i de andra

stiftsstäderna skulle kallas, domprost; ja, då är hon i och med det samma befriad från den skyldighet, som enligt lag åligger rikets domkyrkor och ex analogia Storkyrkan, nemligen att hålla konsistorium med embetslokal. Man blir således utan tak öfver hufvudet. Det är en småsak, kan man säga, men någonstädes måste man väl hafva en lokal. Icke lärer den församling, hvars kyrkoherde blir pastor primarius, vilja upplåta sin lokal, icke lärer heller den så tillkomne pastor primarius sjelf hafva skyldighet att upplåta lokal, icke lärer staten och icke heller staden hafva lust att göra det, ty hvarken den ena eller den andra har någon skyldighet att förse denna embetsmyndighet med lokal. Hvart skall hon då taga vägen? Utsigten ser litet mörk ut. Kanske blir det dock ej så svårt att få lämplig lokal, men äfven småsaker kunna ibland förtjena uppmärksamhet.

*Förordnings-
förslag ang.
tillsättning
af pastor
primarius i
Stockholm.*

(Forts.)

För öfrigt skall jag icke längre upptaga Kammarens tid. Hvilken min mening är, var ju bekant redan innan jag här fick ordet. Jag anser det därför öfverflödigt att framställa något yrkande.

Herr Forssell, Otto Herman: Då jag deltagit i Utskottets öfverläggningar och äfven biträdt det slut, hvartill Utskottet kommit, har jag ansett det vara min pligt att också, om ock i yttersta korthet, angifva de skäl, som dertill föranlett mig.

Herr Statsrådet och Chefen för Ecklesiastikdepartementet behagade i sin ingress yttra, att den fråga, som nu föreligger, är utaf jemförelsevis underordnad vikt. Ja, det är fullkomligt sant. Det första intryk, som den Kongl. propositionen gjorde på mig, var det, att hvad som här förelåg var en ytterst ringa och obetydlig fråga, och det förvånar mig icke, att Herr Statsrådet och Chefen för Ecklesiastikdepartementet, som delade denna uppfattning, deraf drog den slutsats, att det kan vara temligen likgiltigt, huru frågan kommer att utfalla. Vidare har Herr Statsrådet och Chefen för Ecklesiastikdepartementet samt likaledes den förste ärade talaren behagat yttra, att utaf den erfarenhet, som vi vunnit under de närmast föregående två eller tre århundradena ej ett enda faktum föreligger, som gifver vid handen, att en lagförändring i nu föreslagna syfte är af behovet påkallad. Äfven detta är fullkomligt riktigt och innebär en sanning, som icke lärer kunna bestridas. Men det är ju den första regeln i allt hvad lagstiftning heter att man aldrig skall ändra en lag utan att faktiska omständigheter kunna åberopas till stöd för en sådan förändring. Iakttager man ej denna regel, kommer man in på hypotetsernas område och man vet då icke hvart den nya lagen kan leda. Detta är en regel, som i alla länder blifvit iakttagen, och det är därför att man följer den principen, som hvarje lagstiftning nödvändigt är konservativ. Man dröjer nemligen med att vidtaga några ändringar i gällande författningar och lagar, till dess fall inträffat, som göra en lagförändring nödig. Då så icke här är förhållandet, då man icke kunnat åberopa ett enda precedensfall, som påkallar en lagförändring i förevarande syfte, har jag för min del ansett det vara alldeles onödigt att framkomma med detta förslag till lagförändring.

Dessa äro de två hufvudsakliga skäl, som föranlett mig att instämman i Lag-Utskottets förslag. Några i detalj gående anmärknin-

*Förordnings-
förslag ang.
tillsättning
af pastor
primarius i
Stockholm.*

gar, som här blifvit framställda, hafva redan af andra talare blifvit be-
svarade, hvarför jag för min del icke längre vill upptaga Kammar-
rens tid, utan inskränker mig till att yrka bifall till Lag-Utskottets
förslag.

(Forts.)

Herr Samzelius: Såsom ledamot af Lag-Utskottet och af Stor-
kyrkoförsamlings kyrkoråd har jag redan förut uttalat min åsigt i
frågan, och af betänkandet kan väl slutas till hvilken den är. Men
jag kan icke låta vara oemotsagda åtskilliga anmärkningar, som fram-
kommit först och främst från den ärade talaren på stockholmsbänken,
som tillika är Storkyrkoförsamlings ledamot.

Han har, så vidt jag riktigt uppfattat honom, sagt, att kyrko-
rådet, om det nu skulle yttra sig, antagligen komme att yttra sig i
helt annan riktning än förut. Men jag vet icke hvad som kan gifva
honom anledning till ett sådant antagande. Storkyrkoförsamlingen
har afgifvit ett på sakförhållanden stödt mycket moderat yttrande,
som icke, på sätt en annan ärad talare antydt, vittnar om att för-
samlingen ledes af föfänglig ära, då den önskar behålla rättigheten
att tillsätta pastor primarius. Det är deremot gifvet, att Storkyrko-
församlingen, när den en gång har fått denna rättighet och, mig ve-
terligen, aldrig missbrukat den, icke kan förstå, hvarför den rättig-
heten *just nu* skall tagas bort från församlingen.

Herr Chefen för Ecklesiastikdepartementet har behagat antyda,
att det egt rum någon valagitation, som skulle vara anledningen till
borttagandet. Men jag frågar: när har denna agitation egt rum?
Jag känner förhållandet vid de två sista valen, men vet ingenting
annat derom än lösa rykten, hvilka åtminstone till största delen sak-
nat grund och därför icke bort tagas till utgångspunkt för en så all-
varlig åtgärd som den ifrågavarande. Vid senaste valet inom Stor-
kyrkoförsamlingen hade, utöfver två bland de män, som uppfördes på
förslaget, en del af församlingen velat bereda rum för en tredje myc-
ket utmärkt prestman i hufvudstaden. Man voterade öppet och det
är därför ingen hemlighet, att kyrkorådets samtliga i valet deltagande
ledamöter röstade på denne man. Han fick emellertid icke förslags-
rum. Jag beklagar det, men har icke rätt att tadla dem, som tänkt
annorlunda. Inom förslaget saknades nemligen icke tillfälle att er-
hålla högt förtjente personer, och utnämmandet till pastor primari-
befattningen af nuvarande biskop Strömberg innebär derom ett ojäf-
aktigt bevis. Men om församlingen hade lyckats att få på förslaget
den tredje personen och han i så fall, efter hvad det allmänt antages,
blifvit nämnd till befattningen, då hade säkerligen allting varit godt
och väl. Således är det här — jag säger det i sanningens intresse
och ej för att sära någon — icke sakförhållande utan ett rent per-
sonförhållande, som framkallat propositionen, ty hade denne person
kommit upp på förslaget, så hade man — det är min liffiga öfver-
tygelse — icke ansett, att Storkyrkoförsamlingen missbrukat sin rätt.

Den förste talaren på stockholmsbänken började sitt anförande
med att säga, att Utskottets betänkande vore helt ensidigt hållet. Jag
ber dock få säga, att, om denna anmärkning bör träffa något akt-
stycke i denna fråga, så är det icke Lag-Utskottets betänkande, ty

der förekomma dokumenten i dess helhet, både hvad som talar för och emot. Men deremot äro i Kongl. Maj:ts proposition aktstyckena stympade, så att man får ett helt annat intryck af dem, än när man läser dem i Lag-Utskottets betänkande. Att för öfrigt ett litet misstag influit i Utskottets betänkande, därför ber jag få påtaga mig min dryga andel. Det står nemligen i betänkandet, att hofrättspredikningarna hållas i Storkyrkan, ehuru de i sjelfva verket lära hållas i slottskapellet. Detta misstag ber jag få rätta, men det inverkar icke mycket på saken, ty den ställning, som Storkyrkoförsamlingen från urminnes tider intagit och ännu intager, är så vigtig och grundad på så gammal häfd, att jag tror icke den skall förbises i denna Kam-mare.

*Förordnings-
förslag ang.
tillsättning
af pastor
primarius i
Stockholm.*
(Forts.)

Hvarföre, säger man, har Storkyrkoförsamlingen denna rätt, då den är den minst folkrika församlingen i hufvudstaden och, såsom vi hört i den Kongl. propositionen, icke i något afseende utmärkt sig? Jag ber dock få erinra derom, att församlingen i historiskt afseende varit mycket framstående. Jag skall dervid icke gå tillbaka till urminnes tider, utan endast tala om reformationstiden, hurusom mäster Olof i korgen bröt isen mot katolicismen, och att sedan dess Storkyrkoförsamlingen intagit ett mycket framstående rum.

Man säger, att det är en småsak, att riksdagspredikningar, kröningar och magistratspredikningar hållas i Storkyrkan, men jag vill hoppas, att icke någon i denna församling ringaktar den betydelse, som en kröning eger. Det skedde första gången, när Karl XII kröntes eller, som det så kallades, smordes, och sedan hafva, med undantag af Ulrika Eleonora, alla de följande regenterne der blifvit krönta. En kyrka, i hvilken så vigtiga akter ega rum, borde man särskilja från andra kyrkor, och i utlandet hafva städe sådana kyrkor betraktats såsom mycket högt stående. Hvarför färdades man till Upsala domkyrka för att der verkställa kröningarne? Jo, för det härliga templets skull, som utmärker sig framför alla andra i Norden. Storkyrkan är i arkitektoniskt hänseende visserligen på långt när icke så framstående, men jag tror icke att det finnes något annat land, der icke staten underhåller den kyrka, i hvilken kröningar ega rum. Här deremot tillåter man församlingen att ensam bygga och underhålla en kyrka, som är afsedd för så höga och vigtiga ändamål. Jag vill härmed naturligtvis icke ifrågasätta, att församlingen skulle vilja afsäga sig den stora heder, som ligger i upplåtandet af sitt tempel för sådana högtidligheter. Jag är tvärt om öfvertygad, att, hvad utgång förevarande fråga än må erhålla, församlingen fortfarande skall göra det och icke skall spara några kostnader för att den må visa sig värdig vid sådana tillfällen. Jag vill såsom exempel derpå nämna, att församlingen förra året bekostade en reparation af kyrkan å 50,000 kronor. Det gjorde församlingen kanske i första rummet för sin egen skull, men för församlingen var dervid icke främmande den tanken, att man borde hålla kyrkan i ett skick, värdigt för Konungen att der sammanträffa med så vigtiga korporationer som Riksdagens Kamrar. Icke heller glömde församlingen, att detta tempel kan komma att begagnas för blifvande kröningar.

Sant är, att Storkyrkoförsamlingen är till folknumerären gauska

*Förordnings-
förslag ang.
tillsättning
af pastor
primarius i
Stockholm.*

(Forts.)

obetydlig nu i förhållande till de andra stora församlingarna på stadens utkanter, som dagligen tillväxa. Storkyrkoförsamlingen kan i afseende å folknúmerären icke tillväxa, ty utrymmet för byggnaderna är begränsadt och det upptages hufvudsakligast af handels- och affärslokaler, hvadan det icke är någon utsigt att folkmängden inom församlingen han komma i stigande. Men just deri ligger enligt min uppfattning en fördel, nemligen att pastor primariusyslan kan förenas med kyrkoherdebefattningen i en så till folknúmerären ringa församling som denna, helst de tre komministrarne, som Storkyrkoförsamlingen eger, kunna bistå honom och han derigenom kan komma i tillfälle att egna sin tid åt uppdraget att vara pastor primarius och de befattningar, som dermed följa. Jag vill i det afseendet först och främst erinra derom, att pastor primarius är sjelfskrifven främste ledamot i direktionen för Stockholms stads undervisningsverk, hvilket kräfver mycken tid, och att han dessutom är sjelfskrifven ordförande i en hel hop andra direktioner. Jag känner särskildt, att den siste aktningvärde innehafvaren af befattningen offrade mycken tid på hvad pastor primariibefattningen kräfde och äfven mycken tid åt församlingens angelägenheter. Jag tror således, att det icke minskar utan ökar stödet, att församlingen är till folknúmerären den minsta.

Men vill man nu hafva en förändring i de gamla författningarna, hvilket jag för min del icke anser nödigt, hvarför skall man då gå till väga på detta sätt? 1868 års kyrkomöte, Riksdagen och sedan Kongl. Maj:t hafva uttalat sig för den åsigten, att en samverkan borde ega rum mellan presterskap och lekmän vid tillsättande af chefsbefattningar inom kyrkan. Här vill man det oaktadt gå stick i stäf emot den åsigten. Jag har följt med de kyrkliga angelägenheterna och äfven följt med den verksamhet, som nuvarande Chefen för Eklestiasitikdepartementet har tagit i kyrkomötets förhandlingar. Jag har dervid med mycken glädje funnit, att han i kyrkomötet uttalat sig för kyrkliga reformer, ty då en gång någon der sade, att vår kyrkas bestånd vore beroende på, att man i tid vidtoge nödiga reformer, svarade han: »deri instämmer jag af hjertat». Jag hade då väntat, att något skulle vidtagas i den vägen; att man skulle bereda en samverkan mellan presterskap och lekmän vid tillsättande af befattningar inom kyrkan, men i stället därför vill man nu taga ifrån lekmännen alltsammans och lägga det i hand på presterskapet. Jag vet icke, om det kan vara till nytta för kyrkan eller befattningen, att man nödgas inom en trängre krets utse ordförande i konsistorium. För öfrigt — må det vara sagdt utan att sära presterskapet — väljer en korporation icke alltid den bäste till ordförande och förman. Vi veta, att den bästa förmågan valdes till påfve en gång allenast genom att han låtsades vara lungsigtig och först efter valet visade sig icke vara det. Nu vill jag visserligen icke säga, att Stockholms presterskap skulle förfara på det sättet, men säkert är, att det ligger i den mänskliga naturen, att man icke sätter till förman öfver sig någon, som är sträng. Och på andra områden är ju det heller icke fallet, att korporationen väljer sin ordförande: aldrig har jag hört, att hofrätterna gjort anspråk på att sjelfva få välja sina ordförande, och de äro dock mycket större korporationer! Domkyrkokonsistorierna äro för öfrigt helt

annorlunda sammansatta än Stockholms stads konsistorium. Med undantag af domkapiteln i universitetsstäderna bestå de af lekmän ofta till $\frac{2}{3}$ och derutöfver. Der sitter biskopen såsom ordförande och domprosten såsom vice ordförande, men för öfrigt, med undantag af en teologie lektor, äro alla lekmän. Här åter skulle man sätta presterskapet att sjelft välja sin ordförande, och jag hemställer, huruvida man kan vänta sig, att följden deraf skulle blifva ett kraftfullt förmanskap. Jag tror det icke. För öfrigt, när pastor primarius innehar en sådan befattning, som den att vara främste ledamot och ordförande i direktionen öfver Stockholms stads undervisningsverk, ligger det väl billighet i att äfven lärarne vid de allmänna läroverken här i staden finge hafva någon inverkan på valet, och jag bekänner, att om hufvudstadens presterskap och lärarne hade gjort anspråk på att få rösta jemte församlingen i valet, ungefär på det sätt som redan är medgifvet för magistratsledamöterna, skulle jag icke hafva funnit något obilligt eller orätt deri, ty dessa bildade element skulle utan tvifvel bidraga till att göra valet godt, och det är i sanning icke något annat som församlingen önskar, oaktadt det blifvit antydt, att församlingen ledes af sådana motiv som fäfånga och andra mindre goda bevekelsegrunder, hvilken beskyllning jag för min del såsom en ringa medlem af församlingen måste bestrida såsom fullkomligt ogrundad och obevist. Församlingen har nemligen icke yttrat sig officiellt annat än i det betänkande, som finnes bifogadt Utskottets utlåtande, och jag ber att få till en allvarlig och samvetsgrann pröfning hemställa, om det betänkandet vittnar om någon fäfånga. För min del har åtminstone jag icke kunnat finna ringaste spår deraf.

Att församlingen kan finna en ekonomisk fördel i att till bidrag för att aflöna sin kyrkoherde få använda de 250 tunnor spanmål, som äro dertill anslagna, är ju naturligt, ty jag vill icke påstå, att Storkyrkoförsamlingen, om den vill aflöna sin pastor med ett mindre belopp än de andra församlingarna, likväl med säkerhet kan påräkna att få bättre kyrkoherdar än dessa, utan just derigenom att församlingen kan bjuda högre aflöning och högre ställning och heder kan den påräkna att få de bästa krafter att taga emot befattningen. Man har sett en annan församling, som, om man tager folkantalet till utgångspunkt, står vida öfver Storkyrkoförsamlingen, nemligen Ladugårdslands församling, man har sett, säger jag, huru det tillgick, då den härom dagen hade prestval. Det är en församling på 40,000 menniskor i det närmaste, och der var en mycket framstående prestman kallad såsom fjerde profpredikant; han undandrog sig och församlingen fick nöja sig med att välja en mycket rapp expeditionskarl, men om han är lämplig att vara ordförande i konsistorium, tillkommer icke mig att bedöma. Om nu han tillika skulle blifva ordförande i konsistorium, blefve det kanske nödvändigt att till hans biträde förordnades en ny prestman, ty han kan omöjligt hjälpa sig med det biträde han nu har. Det visar, att församlingen kanske icke skulle betrakta det såsom en fördel utan såsom en olägenhet att erhålla sin kyrkoherde till ordförande i konsistorium, då församlingen derigenom nödgades att anställa och aflöna en eller annan ny prestman.

Jag kan icke lemna alldeles å sido det yttrande, som den förste

*Förordnings-
förslag ang.
tillsättning
af pastor
primarius i
Stockholm.*
(Forts.)

*Förordnings-
förslag ang-
tillsättning
af pastor
primarius i
Stockholm.
(Forts.)*

talaren på stockholmsbänken fälde om 1694 års bref. Han yttrade sig väl något sväfvande, men han antog, att Kammarkollegium och Kongl. Maj:t hade pröfvat detta brefs innehåll så väl, att det icke skulle vara af behof för den enskilde någon pröfning i det afseendet. Jag ber likväl få erinra, att när handlingarna förelägo hos Kongl. Maj:t, fans icke 1694 års bref till hands. Jag har sjelf forskat efter det i Kammarkollegium, men der fans det icke, utan man har lyckats förskaffa det i Riksarkivet. Detta bref innehåller mycket mera, än den Kongl. propositionen angifver. Förmodligen hade det blifvit citeradt vid något föregående tillfälle och från det utlåtande, som der-vid blifvit afgifvet, har det återgifvits så som det står i den Kongl. propositionen. Kongl. Maj:ts proposition innehåller emellertid någonting helt annat än detta bref, ty när man skall tolka ett Kongl. bref, så får man icke uteslutande hålla sig till de flerstädes osäkra motiven utan till sjelfva klämman och der står alldeles tydligt: »ty vele wij icke allenast låta honom Doct. Iser för dess Person beholla berde förlänning af 250 tunnor spanmåbl åhrl. utan och dess successorer effter honom, så at det blifver ett Salarium för kyrkioherdarne her i Stockholm Stora Kyrkia det de af Oss och Cronan åhrl. skole hafva at åtniuta, till deras Embetes dess bättre utförande». Jag kan icke fatta, att det ens skulle kunna uppstå olika tankar om meningen af detta bref.

Det har sagts, att Kongl. Maj:t och Riksdagen skulle vara i stånd att ändra en sådan bestämmelse. Jag vill icke utlåta mig om gränsen för den makt, som Kongl. Maj:t och Riksdagen kan hafva, ty om ett sammanstämmande beslut dem emellan om en sak kommer till stånd, gissar jag, att, äfven om den enskilde funne någon sin rätt kränkt, han måste underkasta sig ett sådant beslut. Men det finnes en gräns, nemligen rättvisa och billighet, och jag hoppas, att Kongl. Maj:t och Riksdagen icke träda den gränsen för nära, än mindre öfverskrida densamma. Derpå tryggar sig församlingen, och jag tror den deri har bättre säkerhet än i detta Kongl. bref.

Att denna lönefråga icke upptogs i löneregleringen kom sig deraf, att man ansåg spanmålen vara gifven för ett särskildt uppdrag. Deri misstog Kammarkollegium sig till någon del, men dervid trygade sig församlingen, och den dåvarande, mycket aktade kyrkoherden var mycket mån om, att spanmålen icke skulle ingå i kyrkoherdelönen, emedan han ansåg att församlingen ändock skulle anständigt aflöna sin kyrkoherde; helst hans ordförandeskap i konsistorium medförde utom ökad besvär för honom äfven ökade utgifter, i det han nemligen icke kunde undandraga sig representationsskyldighet vid prestmöten och dessutom för prest- och lärarestaten i hufvudstaden. Han fick derfor egentligen icke något annat qvar af aflönningen än sin kyrkoherdelön. Ett faktum är ock, att, äfven efter 1875 ars reglering, han bibehöll denna sin lön såsom pastor primarius och att han fortfarande uppbär den. Efter de upplysningar, man nu har fått om denna sak, synes det mig vara alldeles tydligt, att församlingen har berättigade anspråk på denna spanmål såsom ingående i aflönningen för dess kyrkoherde, hvilken likväl dervid är skyldig att ut-

föra det ärofulla uppdraget att vara ordförande i Stockholms stads konsistorium.

Här har ock sagts, att det kan uppstå stora olägenheter genom att bibehålla nu gällande bestämmelser, men det har ingalunda visats, att några sådana uppstått, utan allt har gått väl hitintills; och hvarför skall ett gammalt historiskt förhållande strykas bort, hvarför skall man söka utplåna allt, äfven det goda och brukbara, som förskrifver sig från en tid längre aflägsen än detta sekels början? Hvarför har city i London sina företrädesrättigheter? Hvarför är Upsala erkebiskopssäte? Kanske skall äfven denna gamla minnesrika ort mista detta sitt företräde och erkebiskopen sitta än i Hernösand och än i Skara! — Kanske har det historiska likväl icke så ringa betydelse i allmänhet, och när det såsom i förevarande fall har skäl med sig, kan jag icke förstå, hvarför man icke skall respektera detsamma.

I kyrkolagstiftning måtte väl äfven gälla de skäl, som grundlagen utstakar för lagförändringar, nemligen att sådana icke böra ske, derest de icke äro högst nödiga, nyttiga och möjliga att verkställa. Jag frågar nu: är denna förändring högst nödig? Derpå kan man obetingadt svara nej. Icke heller är den nyttig och att den icke är så lätt att utföra, tror jag församlingen skall kunna visa, om beslutet utfaller emot dess önskan.

Jag tryggar mig emellertid till den rättskänsla, som utan tvifvel finnes inom Riksdagen, och till den aktning för historiska förhållanden, som borde finnas särskildt inom denna ärade Kammare. Utan en sådan aktning har icke något folk länge kunnat fortleva.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Statsrådet Hammarskjöld: Jag ber Kammaren om ursäkt, att jag nödgas besvara Kammaren med ännu några ord. De skola icke blifva många.

Det hufvudsakliga skäl, som blifvit anfördt mot Kongl. Maj:ts proposition, har varit de historiska minnen, som äro fästa vid Storkyrkan. Men den fråga, som föreligger, är i mina ögon en praktisk fråga, och då jag har mycket svårt att tro, att dessa historiska minnen kunna göra den person, som väljes till kyrkoherde i Storkyrkan, lämplig att vara ordförande i konsistorium, kan jag icke vid dessa historiska skäl fästa synnerlig vikt.

För öfrigt får jag lof att säga, med anledning af hvad som blifvit taladt om lämpligheten af att lekmannelementet skulle få deltaga i dessa val, att detta anspråk möjligen kan hafva sitt berättigande, men att jag icke kan tro, att vare sig kyrkomötet eller någon annan har menat, att det skall vara lekmannelementet allenast i en församling som deltager i valet, med uteslutande af lekmannelementet i alla de öfriga församlingarna; och hvad som nu eger rum är just, att lekmannelementet i Storkyrkan har uteslutande rätt att deltaga i valet, utan att de öfriga församlingarna hafva någonting att säga. Genom Kongl. Maj:ts proposition tror jag lekmannelementet i hela Stockholm finge mera jemnt inflytande på valet, ty i samtliga församlingar har lekmannelementet stort inflytande på valet af de personer, som allena skulle blifva valbare till pastor primarii-sysslan. Om en gång Kongl.

*Förordnings-
förslag ang.
tillsättning
af pastor
primarius i
Stockholm.
(Forts.)*

Förordnings-
förslag ang.
tillsättning
af pastor
primarius i
Stockholm.

Maj:t, huru svår än all kyrkolagstiftning under nuvarande förhållanden är, finner lämpligt att framkomma med en proposition om ändrade bestämmelser rörande biskopsval, följer det af sig sjelf, att dessa samma bestämmelser komme att tillämpas med afseende på val af pastor primarius.

(Forts.)

Den andra utvägen, som här har blifvit ifrågasatt, att afhjelpa det olämpliga i nuvarande sätt för tillsättande af pastor primarius, är mycket lätt att tala och skriva om, men torde i praktiken visa sig vara ganska svår att genomföra. Jag har derföre stora betänkligheter emot densamma och synes det mig ganska tvifvelaktigt, om den kan blifva annat än ett blott förslag på papperet.

Slutligen anhåller jag att, med anledning af en talares yttrande, få förklara, att regeringen vid framläggande af denna proposition icke har låtit hänföra sig af något missnöje med Storkyrkoförsamlingens senaste val och icke heller låtit sig påverka af något obehörigt inflytande. Hvarje beskyllning i det afseendet är alldeles obefogad.

Herr Anderson, Albert: Jag ämnar icke inlåta mig på denna fråga i hela dess vidd, men då här har blifvit taladt om statsanslaget och då jag af de talares anföranden, som yttrat sig för Utskottets åsigt härom, icke funnit mig öfvertygad att densamma är riktig, har jag ansett mig böra framlägga skälen för min afvikande mening.

Af de statsanslag, som blifvit tillagda presterskapet i allmänhet i hela riket, urskiljer man två stora hufvudgrupper, den ena bestående af sådana anslag, hvilka blifvit presterskapet endast tills vidare gifna, den andra åter af sådana, hvilka blifvit tillagda utan inskränkning till någon viss tid. Den förra gruppen har i allmänhet och i mån som församlingarna sjelfva kunnat aflöna sitt presterskap indragits till statsverket. Den senare gruppen deremot har blifvit presterskapet tillförsäkrad genom 4:de punkten i 1723 års privilegier. Men här är att märka, att dessa privilegier tillförsäkra icke hvarje särskild embetsinnehafvare det anslag, han åtnjuter, utan det tillförsäkras presterskapet i allmänhet. Derför har det också, vid alla de anordningar i fråga om presterskapets aflöning som vidtagits, hittills fått gälla såsom grundsats, att ett statsanslag kunnat skiljas från ett embete och öfverlemnas åt någon annan prestman, som deraf kunnat vara i behof. Vid den lönereglering för presterskapet, som nyss är verkställd, har Kongl. Maj:t och Riksdagen fastställt vissa grunder i detta afseende. Kongl. Maj:t aflät till 1859—60 års Riksdag en proposition, innehållande dessa grunder, och den första punkten i denna proposition afhandlar just dessa statsanslag. Riksdagen godkände dessa grunder, och i enlighet dermed utfärdade Kongl. Maj:t förordningen af den 11 Juni 1862 angående lönereglering för presterskapet i allmänhet utom Stockholm och sedermera förordningen af den 1 November 1872 särskildt för presterskapet i Stockholm. Dessa författningar stadga, att inkomster, som af en församling utgöras till dess presterskap eller som grunda sig på donationer af enskilde, icke få användas till förmån för annan församlings presterskap, hvaremot de inkomster åter, som grunda sig på statsanslag i kontanta penningar, kronotionde och hemmansräntor eller på arrenden från de af kronan upplåtna hemman, som icke äro

bostadsboställen, kunna efter behof från en till annan församling öfverflyttas.

Lag-Utskottet har anmärkt, att detta statsanslag icke kan hänföras till vederlagsspanmål, men jag förstår icke riktigt, hvilken skillnad Lag-Utskottet gör mellan ett anslag sådant som det här i fråga varande och vederlagsspanmål. För min del anser jag vederlagsspanmål vara fullt lika betryggande anslag för tjensteinnehafvare som i fråga varande 250 tunnor spanmål, ty man får komma ihåg, att vederlagsspanmålen gafs åt visse prestmän såsom ersättning därför, att vid reformationstiden frantogos dem de hemman, de förut innehade. För min del kan jag icke finna, att Kongl. Maj:t och Riksdagen beträffande detta anslag skulle hafva mindre rättigheter än beträffande alla andra presterskapet tillförsäkrade anslag, derunder äfven inbegripna de hemman och lägenheter samt den tionde, som äro biskoparne i riket anslagna och som vid regleringen af deras löner blifvit från den ena till den andra biskopsstolen öfverflyttade.

Lag-Utskottets ordförande yttrade, att en blifvande innehafvare af kyrkoherdebeställningen skulle kunna med utsigt till framgång göra anspråk på denna tiondespanmål. Jag tror att det vore farligt att antaga en sådan princip, ty den skulle, vid dess utsträckning till hvarje embetsinnehafvare, mången gång blifva ytterst obehvämlig för statsmakterna vid lönerogeringar.

Grefve Mörner: Tvifvelsutän är det en regerings pligt att hafva ett öppet öga för landets förhållanden och att noga undersöka, i hvilka delar ändringar kunna behövas samt hvilka åtgärder kunna påkallas för att befordra samhällets väl och ändamålsenliga utveckling. Men lika sant är också, att i ett monarkiskt samhälle bjuder regeringens pligt och den noggranna omtanke, den bör egnas åt landets förhållanden, att icke ändra och rubba annat än hvad som verkligen behöfver ändras. Derfor bör allt hvad som utan skada kan bestå också fortfarande få gälla. Med ett ord: regeringen i ett monarkiskt samhälle får aldrig drivas af en otalig ifver att reformera endast för att reformera, utan endast i de fall, der ett verkligt behof af reformer visat sig, böra de ske. Skulle en monarkisk regering vika från dessa åsikter, skulle den, utan att samhällets väl det kräfde, utan att — såsom redan blifvit sagdt — något funnes, som verkligen påfordrade sådana åtgärder, göra till sitt mål att opåkalladt rubba och förändra samhälls-
inrättningarna, då öfverginge denna regering till en annan styrelseform, den vore då ej längre en monarkisk regering utan blifve en samhällsordning, i hvilken alla anspråk lösgäfves för att endast af maktens bud kunna mötas och stäffas. Detta kan synas vara väl högstämmda ord i fråga om föreliggande ärende, men så är dock icke förhållandet, ty från det ena leda anspråken och vägen lätt till det andra. Har det beträffande förevarande fråga förefunnits anledningar, hvarför några åtgärder från regeringens sida skulle vidtagas? Har någon klagan försports i första rummet inom Storkyrkoförsamlingen öfver det sätt, hvarpå kyrkoherdar der blifvit tillsatta? Nej, man har icke sport något sådant. Tvärt om, vid ett tillfälle, då församlingen blifvit hörd,

*Förordnings-
förslag ang.
tillsättning
af pastor
primarius i
Stockholm.
(Forts.)*

Förordnings- undanbad den sig en sådan förändring. Har det från Stockholms pre-
 förslag ang- sterskaps sida inkommit någon hemställan om förändring härutinnan?
 tillsättning Nej, utan först *sedan* frågan väl blifvit väckt, *sedan* detta stridsäpple
 af pastor blifvit kastadt på bordet och sedan regeringen visat sig benägen att
 primarius i rubba det gamla förhållandet, *då* har omsider ett antal af Stockholms
 Stockholm. presterskap inkommit med en anmälan till regeringen, och det var ju
 (Forts.) icke så underligt, emedan man ju lätt kan föreställa sig, att det kan
 vara frestande för en och annan att få utsigt att kunna erhålla detta
 embete med åtföljande ökade inkomster och ökad inflytande samt möj-
 ligen äfven ökad utsigt att komma på biskopsförslag. Allt det der,
 som ju blott är ett uttryck af menskliga känslor, och hos någon möj-
 ligen äfven tron att en förändring skulle vara nyttig, må ju hafva
 inverkat, men hade frågan aldrig blifvit väckt från regeringen, så
 hade denna petition troligen aldrig kommit till stånd. Åtminstone
 har man ingen rättighet att antaga, att så skulle hafva skett.

Nu visar sig af allt hvad vi hafva hört, att Storkyrkoförsamlingen
 med synnerlig grannlagenhet och lycka har utöfvat sitt kall, då ju så
 många af innehafvarne af denna kyrkoherdebefattning öfvergått till
 att blifva biskopar, och de, som icke det gjort, hafva alla efterlemnat
 ett aktadt och äradt minne inom svenska kyrkan, och äfven inom
 Stockholms stad hafva dessa kyrkoherdar varit högt uppburne af den
 allmänna opinionen. Kanske skulle lika skicklige män hafva kunnat
 finnas äfven bland andra kyrkoherdar, det är en sak, på hvilken jag
 icke vill inlåta mig. Det vissa är, att på detta sätt bringas man ur
 den nödvändiga tron i samhället, att en rättighet bör få fortfara, till
 dess den visat sig vara skadlig, men dessförinnan böra inga rubbningar
 deri tillåtas. Jag bestrider helt och hållet den satsen, som en ärad
 talare framkastat i sitt första anförande, att olägenheter böra afhjel-
 pas, innan någon skada skett, ty först skall det väl styrkas, att det
 verkligen är en olägenhet. Huru äro motionerna vid riksdagarne be-
 skaffade? De grunda sig ofta derpå, att en motionär tycker, att det
 finnes någon liten olägenhet i en eller annan bestående lag och så
 kommer han med motioner, som dess bättre vanligen blifva afslagna.
 Men detta är icke rätta sättet att ändra gällande lag, utan man skall
 hafva ögat öppet när olägenheter verkligen visa sig och då skall man
 afhjelpa desamma. Att deremot sätta sig och tänka efter, om möj-
 ligen olägenheter kunna uppkomma af ett eller annat stadgande, det
 tillhör icke statsmän att göra och det ländar ej heller till samhällets
 förkofran, ty dertill fordras en sakta men lugn utveckling, men alls
 icke detta idkeliga jägtande efter revision af allt bestående, som gör
 att man ena dagen icke vet hvad som skall blifva lag den andra, utan
 allt blir beroende af tillfälliga åsichter hos en ministèr och en tillfällig
 majoritet i en riksförsamling.

För öfrigt ämnar jag icke ingå i någon pröfning hvarken af
 spanmålsfrågan eller af alla dessa öfriga frågor, som blifvit så grund-
 ligt afhandlade af andra talare, att derom ej mycket torde vara att
 mera säga.

Den grund, på hvilken jag ansluter mig till Lag-Utskottets för-
 slag, har jag emellertid nu antydt, och denna grund anser jag vara
 så stark, att jag vågar anhålla om afslag å Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till detta sammanträdes fortsättande kl. 7 e. m.

*Förordnings-
förslag ang.
tillsättning
af pastor
primarius i
Stockholm.
(Forts.)*

Herr Samzelius: Jag kan icke underlåta att med anledning af det yttrande, som en talare på jönköpingsbanken fälde i afseende på denna spanmål, som dock spelar en viss roll i denna fråga, bedja att få göra en erinran. Han uppläste ett utdrag af 1862 års förordning angående löneregleringen för presterskapet i allmänhet och derjemte äfven ett utdrag af 1872 års förordning särskildt beträffande löneregleringen för presterskapet i Stockholm. Der står visserligen medgifvet för löneregleringsnämnden att, »i händelse af befogenhet», föreslå öfverflyttande af ett statsanslag i penningar eller kronotionde från en församling till en annan, men när löneregleringsnämnden i Stockholm såg, att denna spanmål uttryckligen var gifven endast åt en viss församlings kyrkoherde, så kunde den icke föreslå någon förändring deri. Sjelfva Karl XI, som dock var en »envälds allom bjudande och rådande suverän konung», skulle, så stor reduktionsman han än var, och äfven den man, som kontrasiererat det här åberopade Kongl. brefvet, Piper, dragit i betänkanade att rubba ett löfte så högtidligen bekräftadt som det, som innehålles i detta bref. Konungen säger nemligen i detta bref, att därför att Doktor Emporagrius endast haft det för sin person, kunde han väl hafva fog och skäl att samma benådning återkalla, men deraf följer ex contrario, att då det sedan hade blifvit gifvet åt Doktor Iser och hans efterträdare, kunde det aldrig falla Karl XI in, att det vidare skulle kunna återkallas. Och hans efterträdare, som var lika enväldig och som var i stor förlägenhet att finna medel till utförande af sina olyckliga krig, hvarför han äfven måste klappa på kyrkans portar, fann dock icke skäl att ens ifrågasätta någon ändring i den ovilkorliga bekräftelse, som ligger i detta bref.

Vid sådant förhållande hemställer jag, om Konung och Riksdag i vår tid skulle vilja vidtaga en sådan förändring. Jag vill visserligen icke bestrida, att de kunna hafva makt dertill, men jag tror att ju vidsträcktare makten är, ju försigtigare bör den användas.

Jag yrkar fortfarande bifall till Lag-Utskottets förslag.

Herr Wallenberg: Jag skall visst icke inlåta mig i den kameerala frågan. Jag är öfvertygad, att ingen i denna Kammare betvivlar, att den kan på vanlig väg lösas. Är det icke rätt att Storkyrkoförsamlingen får åtnjuta denna spanmålsförmån, så tag den från henne och lägg den dit den rätteligen hör. Sådana frågor hafva mången gång blifvit lösta, utan att de behöft indragas i ett spörsmål sådant som det föreliggande.

Jag vill nu till protokollet betyga min tacksamhet till Chefen för Ecklesiastikdepartementet, som behagat förklara, att i motiven till detta Kongl. förslag icke ingår något ogillande af det sätt, hvarpå församlingen hittills utöfvat sin rätt att presentera tre kandidater, af hvilka Kongl. Maj:t haft att utse en. Derjemte ber jag få säga, att ett smygande rykte att en underordnad inom kyrkan skulle vara den ledande viljan inom församlingen saknar all grund och är ett af de motiv, som man tager till, då man icke känner något bättre utan

*Förordnings-
förslag ang.
tillsättning
af pastor
primarius i
Stockholm.* famlar i mörkret efter skäl. Då skulle man lika gerna kunna säga, att hela frågan uppkommit genom individuel honnett ambition.

(Forts.) Hvad jag för min del har emot sjelfva frågan, har emellertid ännu ingen, oaktadt öfverläggningen varit temligen lång och omfattande, fäst sig vid. Det är, att jag icke vill, att det skall blifva ett valkollegium, bestående af konsistorium och de prester, som tillhöra församlingarne, inom hvilket kollegium man närmare den tid, då man kan motse att en förändring skall komma att ega rum, skall börja tänka på och rådslå om den frågan: huru skola vi ersätta den der gubben, som nog snart faller ifrån? Detta kommer enligt min tanke att störa förrättningarna inom konsistorium på ett sätt, som icke är lämpligt för de viktiga saker, som der skola handläggas.

Vore det fråga om att flytta primatet från Storkyrkoförsamlingen till en annan församling, skulle jag kanske ej så mycket motsätta mig detsamma, men att man på detta sätt vill göra det beroende på stundens val och dermed följande olägenheter, som hafva mycket sämre namn men som aldrig kunna helt och hållet undvikas, deri ligger skälet, hvarför jag icke kan biträda det nu framlagda Kongl. förslaget. Och utan att i konservativt tänkesätt gå så långt som min ärade landsman på östgötabänken, tror jag att det tillkommer oss att vidtaga förändringar, när de visat sig nyttiga och nödiga; men när här blifvit ådagalagd, att Kongl. Maj:ts valrätt hittills icke blifvit inskränkt till ett val mellan tre oduglige prestmän, kan jag ej annat än anse frågan såsom för tidigt väckt.

Jag anhåller om afslag å den Kongl. propositionen.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på den föredragna paragrafens godkännande och sedan på dess förkastande, och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Förslagets öfriga paragrafer.

Afslogos hvar för sig på särskilda af Herr *Bergström* gjorda yrkanden.

Förslagets rubrik och ingress.

Herr *Bergström*: Då Kammaren nu förkastat samtliga paragraferna i det föreliggande förslaget till förordning angående tillsättning af pastor primarius i Stockholm, lärer det blifva en gifven följd häraf, att den föreslagna rubriken och ingressen icke kunna godkännas; och anhåller jag därför, att Kammaren måtte förkasta jemväl dessa delar af förslaget.

Den föredragna rubriken och ingressen förkastades.

Utskottets i utlåtandet gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom de beslut Kammaren fattat i afseende på sjelfva förordningsförslaget.

Justerades fyra protokollsutdrag för detta sammanträde.

Herr Grefven och Talmannen hemställde, att, sedan dagens föredragningslista numera blifvit genomgången, de utfärdade anslagen till sammanträdet fortsättande kl. 7 e. m. måtte få nedtagas, hvilket bifölls.

Kammaren åtskildes kl. 2 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.
